

ШУМАРСКИ ПРЕГЛЕД

ОРГАН НА ШУМАРСКОТО ДРУШТВО ВО НР МАКЕДОНИЈА

REVUE FORÊSTIÈRE
ORGAN DE LA SOCIÉTÉ
DES FORESTIERS DE LA
RP de MACÉDOINE

JOURNAL OF FORESTRY
ORGAN OF THE SOCIETY
OF FORESTERS OF THE
PR OF MACEDONIA

УРЕДНИШТВО СКОПЈЕ, УЛ. ИЛИНДЕНСКА 1-а — ТЕЛ. 18-50

Часописот излегува двомесечно. Претплата: Годишно дин. 240 — цена по еден број дин. 40. За студенти и ученици претплата: годишна дин. 120, цена по еден број дин. 20. Претплата се праќа на чекова сметка бр. 801-Т-311 — Скопје. Соработката се хонорира по утврдената тарифа. Чланците, по можност, да бидат напишани со писаќа машина во прореда. Ракописите не се враќаат. — Огласи по тарифа. Печатење на сепарати се врши по желание на авторот и на негова сметка.

ОДГОВОРЕН УРЕДНИК: Инж. Панде Поповски

РЕДАКЦИОНЕН ОДБОР:

Д-р. Илија Михајлов, инж. Никола Спасевски, Трајко Николовски,
инж. Момчило Андрејевиќ и инж. Страхил Тодоровски.

ШУМАРСКИ ПРЕГЛЕД

ОРГАН НА ШУМАРСКОТО ДРУШТВО
ВО НАРОДНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ГОД. II

СКОПЈЕ, МАРТ 1954

БР. 2

СОДРЖИНА

Стр.

Инж. БОРИС ГРУЈОСКИ: Перспективен развој на обновата на шумите во Народна Република Македонија спрема проектот на 20 годишниот план (1953—1972 год.)	3
Проф. Инж. ХАНС ЕМ: Некои податоци за врбите во НР Македонија	25
Инж. СЛАВЧО ЦЕКОВ: Скопските паркови и нивната дендрофлора	34
Проф. Инж. ХАНС ЕМ: Дваесет години од смртта на Недељко Кошанин	53
СООПШТЕНИЈА	55
СТРУЧЕН ПЕЧАТ	62
ДРУШТВЕН ПРЕГЛЕД	74

REVUE FORÉSTIÈRE

ORGAN DE LA SOCIÉTÉ DES FORESTIERS
DE LA RP de MACÉDOINE

ANNÉE II

SKOPJE, MARS 1954

N° 2

SOMMAIRE

	Page
B. GRUJOSKI:	
Développement perspectif du renouvellement des forêts de la R. P. Macédoine d'après le projet du plan de 20 ans	3
H. EM:	
Quelques données concernant les soules en Ma- cédoine	25
S. DŽEKOV:	
Les parcs de Skopje et leur dendroflores	34
H. EM:	
Vingt ans de la mort de Nedeljko Košanin	53
COMMUNICATIONS	55
REVUE DES REVUES	62
APERÇU SOCIAL	74

Инж. Борис Грујоски

Директор на Управата за шумарство на НРМ

ПЕРСПЕКТИВЕН РАЗВОЈ НА ОБНОВАТА НА ШУМИТЕ ВО НАРОДНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СПРЕМА ПРОЕКТОТ НА 20 ГОДИШНИОТ ПЛАН (1953—1972 г.).

I. Општа состојба на шумите во НР Македонија

Народна Република Македонија зазема површина од 2,649.400 ха, од која на шумско земјиште опаѓа 1,224.600 ха.

Нашата Република има големо предимство во тоа што љубилува со многуструка разнообразност на теренските и климатските услови. На знатен дел во Републиката се пружаат планински масиви на кои расфрлено се најдуваат поедини шумски комплекси на високостеблени четинарски или лисјарски шуми, како и нискостеблени, претежно упростапени, шуми. Планинските масиви со своите шумски комплекси, шикари и пасишта, испресечени се со големи и мали реки, меѓу кои се простираат котлини со плодни полиња. Изнад шумската вегетација на високите планини се пружаат богати високопланински пасишта.

Специфичноста на нашата Република во однос на другите републики во Југославија се изразува и во дејството што го вршат во своето судрување континенталната со медитеранската и семи-медитеранската клима. Како резултат на дејството на овие клими, нашата Република има неправилен распоред на врнежите, мала релативна влага, а през летните месеци без никакви дождови, при кое се изразува големата сончева жештина. Обесшумените котлини изложени се на штетното дејство од јаките ветрови, кои го исушуваат уште повеќе земјиштето.

Како одраз на целокупната разнообразност, а во прв ред на климатската, имаме и разнообразна и богата флора и фауна.

По историските записи може да се види, дека на земјиштата, денес под шикари и голини, биле богати и непроходни шуми, кои во историскиот развој со изложеноста на

уништување од крчење, палење, нерационално и безразборно експлоатирање, прекумерна испаша и др. се доведени во таква состојба да денеска има големи површини под голини и непродуктивни земјишта, шикари и еродирани буични терени со голем број активни буици. Шикарите се резултат и на постојаното брстење од козите и др. стока, со што се уништувала можноста ниските и младите шуми да се развијат во стопански, квалитетни шуми.

Да би се добила поблиска претстава за состојбата на шумите во НР Македонија ќе се послужиме со извесни податоци од брзата инвентаризација на шумите, извршена во 1949/50 година.

1) Фондот на шумските површини по шумско стопански форми е покажан во табелата бр. 1.

Табела бр. 1

Обрасната шумска површина						Необрасната шумска површ.		Вкупно	
Високостеблени шуми во ха.	%	Нискостеблени шуми во ха	%	Шикари во ха	%	(Голини, низински и шумски пасишта) во ха	%	Шумска површина во ха	%
224.600	20	348.300	28	275.800	22	375.900	30	1.224.600	100

Од изнесените податоци се гледа дека во однос на вкупната шумска површина 30% зазема необрасната, а 70% обрасната шумска површина. Фактичката состојба на обраснатата површина е таква, да може да се смета дека има само 356.000 хектари продуктивни стопански шуми. Во изнесената необрасната шумска површина, која износи 375.900 хектари, влегуваат голините, низинските пасишта и околу 96.690 хектари шумски пасишта.

Високопланинските пасишта, кои претставуваат посебен интерес за нашата Република, заземаат површина од околу 136.556 хектари.

2) Фондот на шумските површини по видови на дрвја е следниов:

а) Четинари: црн и бел бор, ела и др. — вкупно
заземаат површина од 41.200 ха

б) Лисјари: разни видови на даб, бука и останали лисјари — вкупно заземаат 807.500 ха

Вкупно четинари и лисјари: 848.700 ха

Четинарските шуми претежно се простираат во: Кавадарското, Битолското, Прилепското, Тетовско-Гостиварското, Беровското и Бродското шумско стопанско подрачје. Во останалите шумско стопански подрачја четинарски видови се појавуваат во поединечни примери и во мали групи.

Лисјарски видови најповеќе се застапени во Струмичкото, Т. Велешкото, Кичевското, Штипско-Кочанското шумско стопанско подрачје, а во помали размери во останалите шумско стопански подрачја.

3) Фондот на дрвните маси е следниов:

а) Четинарска дрвна маса има вкупно:	4,408.900 м ³
б) Лисјарска дрвна маса има вкупно . . .	36,823.800 м ³
Вкупно дрвна маса:	41,232.700 м ³

Ако се спореди средната дрвна маса по хектар во нашите шуми спрема средната дрвна маса за нормални шуми, може да се установи дека е дрвната маса по хектар како за четинарските, така и за лисјарските шуми доста пониска од нормалните шуми. За пример би навеле да нашите четинарски шуми имаат 133 м³ средна дрвна маса по хектар, а високите лисјари 146 м³ средна дрвна маса по хектар.

Спрема податоците од брзата инвентаризација годишниот прираст на нашите шуми вкупно изнесува: 767.100 м³.

Спрема 20 годишниот план за сеча на шумите се предвидува за првите 10 години среден годишен етат за сеча во износ од 529.800 м³, а за другите 10 години 561.300 м³.

Од горното се гледа дека е средниот годишен етат понизок од средниот годишен прираст на нашите шуми. Ваков обем на сеча е земен поради лошата состојба на шумскиот фонд во нашата Република и со цел да се изврши извесно подобрување на шумскиот фонд.

Од друга страна со умерени сечи ќе се изврши извесно изравнување на престарелите и многу младите шуми.

III) Постигнати резултати во обновата на шумите за период од ослободувањето до 1953 година

После ослободувањето се пристапи кон презимање на извесни законски мерки од страна на народната власт со издавање на закони и законски прописи како што се:

1. Закон за забранување држање кози на територијата на НРМ (Службен весник на НРМ бр. 38/48).
2. Закон за шумите на НРМ (Службен весник на НРМ бр. 23/49).
3. Закон за лов на НРМ (Службен весник на НРМ бр. 10/49).

4. Закон за пошумување (Службен весник на НРМ бр. 1/51).

5. Закон за заштита на стрмните земјишта од смивање и одронување (Службен весник на НРМ бр. 23/52).

6. Правилник за држање и попаща на сански кози (Службен весник на НРМ бр. 31/52).

Во подетална анализа на овие законски прописи не се упуштаме да се не би оддалечиле од главната материја.

Позитивното дејство на донесените закони и правилникот во голема мера придонесоа за зајакнување на шумарството и поставување обновата и заштитата на шумите на една солидна основа за сигурниот перспективен развој на шумското стопанство.

Од друга страна, се пристапи кон извршување на пошумувањето и ресурекцијата на доста широк фронт, но со недоволна организациона и стручно-техничка припременост. Одзивот на широките маси во пошумувањето беше голем и во првите години пошумувањето се извршуваше претежно со доброволна работна рака, кампањски и со недоволна стручна контрола. Подоцна, скоро наполно се замени доброволната работна рака со постојана и платена работна рака при формираните специјализирани погони за пошумување во шумарството.

Во првиот петгодишен план за период 1947—1951 година беше предвидено да се изврши пошумување, спрема ребалансираниот план, на површина од 20.000 хектари, а извршено е пошумување во истиот период на површина од 19.506 хектари.

Во истиот период беше предвидено да се изврши ресурекција на површина од 30.000 хектари, а извршено е на површина од 21.713 хектари.

Во 1952 година беше предвидено да се изврши пошумување на површина од 2.000 хектари, а извршено е пошумување на 1.817 хектари. Во истата година беше планирано да се изврши ресурекција на 750 хектари, а извршена е ресурекција на 1.309 хектари.

Во 1953 година беше предвидено да се изврши пошумување на површина од 1.554 ха, а извршено е на површина од 1.288,7 ха. Потсејаване е извршено на површина од 282,5 ха. Во истата година беше предвидено да се изврши ресурекција на површина од 1.107 ха, а извршено е на површина од 938 ха.

Во текот на извршувањето на пошумувањето и ресурекцијата во првиот петгодишен план и подоцна, видно се изразија позитивните резултати постигнати со ресурекцијата, а во изведувањето на пошумувањето во првите години.

поради недоволно обрнато внимание на стручното изведување на работите, на негата на шумите новоподигнати со пошумувањето, како и на чувањето на истите, се налагаше да се на исти површини повторува пошумувањето во наредните години. Спрема установената проверка на теренот може да се земе дека успехот на пошумувањето е постигнат за околу 30%, а во ресурекцијата скоро насекаде се постигнати добри резултати.

Треба да се истакне дека е успехот потполно задоволителен во пошумувањата што се извршуваат во подигнувањето на полезащитни шумски појаси, како и зелените појаси во Охрид и Скопје.

III. Изработка на проектот на перспективниот 20 годишен план за обнова на шумите во Народна Република Македонија.

Спрема општата пракса во шумарството, работите, како во подигнувањето, така и во стопанисувањето со шумите, мора да се изведуваат на база на стопански планови или перспективни долгорочни основи, како би се обезбедило рационално стопанисување и потрајност на шумите. Самиот процес при подигнувањето на шумите се врши во долг временски период, така да сите работи што се вршат во шумите, а во првред искористување на истите, мора да бидат внимателно и стручно изведувани на принципот да сечата претставува узгојна мерка.

Состојбата на шумскиот фонд во нашата Република нужно го наложува задатокот да се пристапи кон планско обновување на нашите шуми и подобрување на шумскиот фонд.

Во 1951 година се пристапи кон припремните работи за изработка на еден перспективен 20 годишен план за обнова на шумите во нашата Република. Паралелно се пристапи и на изработка на долгорочна перспективна основа за сеча. Изработката на 20 годишниот перспективен план се дели на неколку фази и тоа:

1. Начелна разработка на принципите по кои треба да се изведат сите работи со определени стручњаци.

2. Теренски проучувања.

3. Соработка со органите на народната власт при ОНО, разгледување на предложените планови за обнова на шумите од шумарските стручњаци, изработени по шумско стопански подрачја и усвојување на истите од страна на соодветните ОНО.

4. Ускладување на припремните планови во Главната управа за шумарство од сите шумско стопански подрачја.

5. Одредување обемот и динамиката на обновата на шумите.

6. Консултирање на заинтересираните стопански гранки во врска со обновата на шумите и прихватување на нивните барања.

7. Дефинитивно ускладување на обемот на пошумувањата и шумско-мелиоративните работи за шикарите и деградираниите шуми со останалите планови од другите републики.

За изведување на гореспоменатите работи, беше потребна сестрана заангажираност на постоеките шумарски стручњаци во нашата Република. Покрај тоа и извесна помош ни се пружи од другите републики за одржување семинар во врска со изготвувањето на плановите од страна на определените шумарски стручњаци.

Во натамошното излагање ќе ги изнесеме најбитните елементи што ги содржи 20 годишниот план и нужните мерки што претстојат пред шумарските стручњаци и народната власт за успешно изведување на истиот.

Проблемите што искрснаа во досегашниот период во обновата на шумите, во многу поостра форма се изразуваат во врска со остварувањето на перспективниот 20 годишен план за обнова на шумите во нашата Република.

IV. Обем на работите во обнова на шумите по 20 год. план.

После извршените теренски испитувања од страна на шумарските стручњаци, се изготвија нужните работи што беа поставени за конечната изработка на 20 годишниот перспективен план по сите шумскостопански подрачја. Изработените планови се ставија на дискусија пред Околицките народни одбори на разгледување и ускладување со останалите стопански гранки во околицјата. После прихватувањето на истите од органите на Околицките народни одбори, во Главната управа за шумарство дефинитивно се изготви и заедничкиот 20 годишен перспективен план за обнова на шумите за целата Република.

Во дефинитивната обработка на овој план се консултираа заинтересираните републички стопански гранки, како земјоделството, водостопанството, електростопанството, рударството и др. и се прихватија нивните барања.

Спрема карактерот на обезшуменоста на шумското земјиште, положбата и големината на шикарите и деградираниите шуми, работите во обновата на шумите се распределени по шумско стопански подрачја, така да се скоро сите сразмерно доста оптеретени со пошумување и шумско мелиоративни работи. Целокупната НР Македонија е поделена на 15 шумско-стопански подрачја. Во поедини подрачја влегуваат повеќе шумски стопанства.

Да би се видела обимноста на работите што ги содржи овој план, во табелата бр. 2 ќе ги изнесеме само најважните категории на работа по шумско стопанските подрачја.

Табела бр. 2

Реден број	Шумско стопанско подрачје	Приоритетни подрачја				Останали површини			
		Пошумување				Пошумување			
		Петгодишнта		Десетгодиш.		Петгодишнта		Десетгодиш.	
		I	II	I	II	I	II	I	II
		Хектари				Хектари			
1	Беровско	100	200	300	600	300	500	800	2000
2	Битолско	400	600	1000	1600	1000	1700	2700	5500
3	Бродско	—	—	—	200	80	120	200	400
4	Гевгелиско	200	500	700	1200	200	300	500	2000
5	Кавадарско	200	400	600	900	700	1100	1800	2500
6	Кичевско	—	100	100	200	200	300	500	1000
7	Кумановско	200	400	600	2000	850	1450	2300	5500
8	Охридско	500	800	1300	2200	600	1000	1600	3500
9	Прилепско	200	400	600	1700	850	1350	2200	5300
10	Ресенско	—	200	200	500	240	360	600	2000
11	Скопско	100	300	400	1400	700	1100	1800	4900
12	Струмичко	400	600	1000	2000	440	660	1100	3500
13	Тетовско	400	800	1200	1500	440	660	1100	3800
14	Т Велешко	—	100	100	500	400	600	1000	2700
15	Штипско	300	600	900	1500	1000	1800	2800	5400
ВКУПНО:		3000	6000	9000	18000	8000	13000	21000	50000

За период од 20 години (1953—1972 г.) во целата НР Македонија се предвидува за пошумување површина од 98.000 хектари. Од овој број треба да се одземе пошумувањето што ќе се изврши на земјоделска површина во износ од 7.900 хектари со подигнувањето на полезащитни шумски појаси, што значи да доаѓа во предвид за пошумување на шумско земјиште површина од 90.100 хектари.

За илустрација ќе наведеме најкарактеристични шумско стопански подрачја до која висина се движат пошумувањата:

а) Максимални пошумувања се предвидуваат во следните шумско стопански подрачја:

Битолско шумско стопанско подрачје	10.800 ха
Штипско шумско стопанско подрачје	10.600 ха
Кумановско шумско стопанско подрачје	10.400 ха
Прилепско шумско стопанско подрачје	9.800 ха
Кавадарско шумско стопанско подрачје	5.800 ха

б) Минимални пошумувања се предвидуваат во следните шумско стопански подрачја:

Бродско шумско стопанско подрачје	800 ха
Кичевско шумско стопанско подрачје	1.800 ха
Ресенско шумско стопанско подрачје	3.300 ха

Останалите шумско стопански подрачја во пошумувањето се движат во рамките на изнесените минимални и максимални граници со малки варијации.

Шумските мелиорации што треба да се изведат во шикарите и деградираните шуми за целата Република, се распределени по шумско стопански подрачја. Големината на обемот на шумските мелиорации е различна по шумските подрачја и зависна од положбата на шикарите и деградираните шуми во истите, како и од можностите за нивното изведување во врска со потребите на селското стопанство во сточарството и земјоделството. Треба да се напомене дека е земен во обзир досегашниот начин на исхрана на стоката во нашата Република и потребата да се во интерес на обезбедувањето на обновата на шумите направи извесна преориентација во тоа, што би се обезбедиле поголеми површини за производство на фураж. Во склад со 10-годишната перспективна програма за унапредување на земјоделството, се предвидува да се изврши зголемување на фуражни култури од 5 на 11%, како и да се изврши извесно намалување на бројот на воловите и биволиите и постепена селекција на останалата стока.

Сpreма податоците од Заводот за статистика и евиденција на НРМ состојбата на стока-овци во 1953 год. е била 2,166.553 глави
 Број на кози во 1951 год. бил 49.286 глави
 Бројот на крупната стока во 1951 год. бил 556.714 глави
 Крупната стока пресметана во ситна со множење факторот 5, би износила,
 вкупно како ситна стока 2,783.570 глави
 Вкупно во ситна стока во НРМ 4,999.389 глави

Да би се ослободиле шумите и шикарите што се предвидени да се мелиорираат во текот на планскиот период,

(1953—1972 г.) се предвидуваат исто така мелиорации во високопланинските пасишта со чистење од смрека и др. коров, подобрување на тревниот состав со ѓубрење и други мелиоративни агротехнички мерки, подигнување на цистерни, бачила, високопланински патишта и друго.

Со систематско спроведување на мелиоративните работи во високопланинските пасишта се овозможува да се наголеми нивниот капацитет за испаша на стока и со тоа се обезбедува спроведувањето на шумските мелиорации во шикарите и деградираните шуми без штета на сточарството.

Распределението на шумските мелиорации по шумско стопански подрачја го даваме во табелата бр. 3.

Табела бр. 3

Реден број	Шумско стопанско подрачје	Приоритетни подрачја				Останали површини			
		Шумски мелиорации							
		Петгодишта		Десетгодиш.		Петгодишта		Десетгодиш.	
		I	II	I	II	I	II	I	II
Хектари				Хектари					
1	Беровско	300	400	700	500	2700	4000	6700	5500
2	Битољско	600	1000	1600	1500	5400	8000	13400	7800
3	Бродско	400	700	1100	1000	3600	5400	9000	5700
4	Гевгелиско	700	1000	1700	1500	3100	4800	7900	5000
5	Кавадарско	700	1100	1800	1500	4300	6600	10900	8100
6	Кичевско	400	500	900	800	1700	2900	4600	2800
7	Кумановско	500	800	1300	1100	4100	6100	10200	6600
8	Охридско	900	1300	1200	1700	5200	7700	12900	8700
9	Прилепско	800	1300	1100	1600	4600	7100	11700	7600
10	Ресенско	400	500	000	800	1800	2800	4600	2900
11	Скопско	600	900	1500	1200	3700	5300	9000	5800
12	Струмичко	1500	2200	2700	2800	8300	12400	20700	13700
13	Тетовско	900	1300	1290	1500	6200	9300	15500	9900
14	Т. Вдлешко	700	1100	1800	1300	3300	5200	8500	5600
15	Штипско	600	900	1500	1200	3300	5400	8900	5800
ВКУПНО:		10000	15000	25000	20000	61500	93000	154300	100500

По овој план се предвидува изведување на шумски мелиорации во шикарите и деградираните шуми за цела НР Македонија за период 1953—1972 год. на површина од 300.000 хектари.

За илустрација ќе наведеме најкарактеристични шумско стопански подрачја до која висина се движат шумските мелиорации:

а) Максимални шумски мелиорации се предвидуваат во следниве шумско стопански подрачја:

Струмичко подрачје вкупно	40.900 ха.
Тетовско	29.100 ха
Охридско	25.500 ха
Битолско	24.300 ха

б) Минимални шумски мелиорации се предвидуваат во следните шумско стопански подрачја:

Кичевско подрачје вкупно:	9.100 ха
Ресенско	9.200 ха
Беровско	13.400 ха

Останалите шумско стопански подрачја за извршување на шумски мелиорации се движат во рамките на изнесените минимални и максимални граници со малки диференцијации.

Сpreма досега изнесените податоци се гледа дека вкупната шумска површина што се третира по перспективниот 20 годишен план за пошумување и изведување на шумски мелиорации за целата Република износи 390.100 ха, без површините на полезащитните шумски појаси, кои изнесат 7.900 хектари, а се подигаат на земјоделска површина.

Обемот на работите во обнова на шумите по овој план е голем во однос на нашите стручно технички можности, но релативно доста низок во однос на потребите во нашата Република, која има најслаб шумски фонд од сите републики во Југославија и релативно со најповеќе години.

Важно е да се подвлече, дека објектите за пошумување и за извршување на шумски мелиорации во сите шумско стопански подрачја се делат на две категории и тоа: приоритетни подрачја и останали површини.

За целата Република за пошумување во приоритетни подрачја се предвидува, површина од 27.000 хектари, а за останалите површини 71.000 ха, заедно со површините од полезащитните шумски појаси. Spreма тоа, вкупно за НР Македонија во приоритетни подрачја и останали површини треба да се пошуми површина од 98.100 хектари.

Шумски мелиорации во приоритетни подрачја се предвидуваат да се извршат на површина од 45.000 хектари, а на останалите површини 255.000 хектари, што вкупно износи 300.000 хектари.

При одредувањето на обемот на задачите по приоритетност, основниот критериум бил да се земаат во обзир првенствено буичните подрачја и да се задоволат потребите на водостопанството. Исто така како приоритетни подрачја се сметаат и поедини објекти на стрмни земјишта

угрозени од смивање и одронување, како и терени при акумулационите базени од електростопанството, од друга страна приоритетен карактер имаат и полезащитните шумски појаси и пошумувања за потребите на Народната одбрана.

Предвидените површини за пошумување во приоритетните подрачја треба да станат главен задаток на заинтересираните претпријатија за уредување на буици на прво место, бидејќи и угрозеноста од буиците се изразува како последица на обезшумените буични периметри.

Пошумувањата што ќе се извршуваат на останалите површини треба да паднат на шумските стопанства, Националните паркови и Управите за зелени појаси, како и други претпријатија за пошумување.

Околските народни одбори прифатувајќи ги предлозите за пошумување и мелиорации за своите околии, должни се, да после одобрување на овој 20 годишен перспективен план, преземат сериозни мерки и да се заложат за неговото целосно остварување во најтесна координација со сите шумарски служби на подрачјето на околицата, како и во правилно ускладување на противречностите што произлегуваат од овој план спрема земјоделието, сточарството и др. потреби на нашето селско и градско стопанство.

Шумските мелиорации се предвидуваат да се извршат на следните начини:

Во шикарите, во приоритетните подрачја и останалите површини по пат на ресурекија, забрана паша, пополнување и прочистување.

Во деградираните шуми и во сечини со јак интензитет со забрана на паша, подшумување и прочистување.

Во табелата бр. 4 ќе ги прикажеме вкупните мелиоративни работи за цела НР Македонија по нивните видови на работа, предвидени со 20 годишниот план:

Спрема извршената расподелба на шумскомелиоративните работи се гледа дека, најголема површина доаѓа во обсер да се стави под забрана од паша во износ од 181.400 хектари.

За ресурекија како во приоритетните подрачја, така и на останалите површини доаѓа во обсер да се изврши на површина од 82.600 хектари.

Спрема тоа, јасно се гледа дека главното тежиште во шумските мелиорации се заснива на забрана на паша, како една од најефикасните и најекономичните мерки во мелиорацијата на шикарите и деградираните шуми.

Во однос на досегашниот начин на сточарење и испаша што се врши на нашите шумски земјишта, шикари и деградирани шуми, забраната на паша е сериозен задаток при спроведувањето во живот.

Табела бр. 4

Ред. број	Категорија на [објектите]	Вид на шумско мелиоративните работи во хектари				
		Ресурекција	Забрана на паша	Пополнување	Подшумување	Вкупно:
1	Шикари во приоритетни подрачја	12.700	30.000	2.300	—	45.000
2	Шикари на останали површини	69.900	49.300	11.800	—	131.000
3	Деградирани шуми	—	86.900	—	16.100	103.000
4	Сечини со јак интензитет	—	15.200	—	5.800	21.000
Вкупно за НРМ		82.600	181.400	14.100	21.900	300.000

Донесениот Закон за забрана држање кози на територијата на НР Македонија и извршувањето на ликвидацијата на козите, е од огромно значење за натамошниот развој на нашите шуми, односно за мелиорација на шикарите.

За докрајчување на проблемот на козарството и одлучно пристапување кон конечната ликвидација на козите, неодложно се налага пред органите на Народната власт да во содејство со шумарските органи доследно ги спроведат во живот одредбите на овој Закон.

Прашањето за санските кози е отворен проблем и по истиот нужно се налага да се донесат поефикасни законски прописи или да се забрани држење на сите видови кози на територијата на НР Македонија.

V. Темпо и динамика на 20 годишниот перспективен план

При одредувањето на темпото и динамиката на работите за извршување на 20 годишниот перспективен план, земени се во обѕир како обимните работи во обновата на шумите, пред која се наоѓа нашата Република, така исто и нашата стручнотехничка неподготвеност за прифатување на поголем обем, поради недоволниот стручен кадар скоро во сите шумарски служби.

Темпото и динамиката во обновата на шумите по 20 годишниот план го даваме во табелата бр. 5

Ваква комбинација нужно се налагаше и поради тоа што не се располага со доволно стручен кадар, а се очекува дека во натамошниот период ќе пристигнуваат нови кадрови и се стекне поголемо искуство како во стручно техничките

Таблица бр. 5

Ред. број	Категорија на објектите	Вид на работа					
		Пошумување во ха			Шумски мелиор. во ха		
		Петгодиште		Десетгод.	Петгодиште		Десетгод.
		І	ІІ	ІІ	І	ІІ	ІІ
1	Приоритетни под-рачја	3	6	18	10	15	20
2	Останали површини	8	13	50	61,5	93	100,5
Вкупно		11	19	68	71,5	108	120,5

работи, така исто и во спроведувањето на организациони форми што ќе одговараат за дадените економско-политички услови во нашата земја.

Дваестгодишниот план, спрема општите напатствија, се дели на две петгодишта за првите десет години, и второ десетгодиште, за наредните 10 години.

За пошумување во првото десетгодиште се планираат 30% од вкупната површина на планот, а во второто десетгодиште 70%.

За шумски мелиорации во првото десетгодиште се планираат 60% од вкупната површина на планот, а за второто десетгодиште 40%.

Динамиката за пошумување во петгодиштата е иста како и за десетгодиштата, т. е. за прво петгодиште се предвидува 30% од планот за првите 10 години, а за второто петгодиште 70%.

Шумските мелиорации во првите пет години во однос на планот за првите 10 години износат 34%, а за останалите пет години 66%.

Пошумувањето ќе се врши спрема теренските услови и со комплетирањето на поедини комплекси со нови површини во текот на 20 годишниот период, се дава можност да се опфати поголема површина која ќе добие шумски карактер.

Се претпоставува дека ќе има потреба да се вршат пополнувања во новоподигнатите млади шумски култури за 30% од вкупната површина за пошумување, која изнесува

98.000 хектари т. е. за пополнување се предвидува 29.400 хектари.

За подшумувања и пополнувања во шикарите и деградираниите шуми вкупно се предвидува површина од 36.000 хектари.

Спрема горе изнесеното, вкупно за пополнување во новоподигнатите млади шумски култури и подшумувањето, како и пополнувањето во шикарите и деградираниите шуми, ќе треба да се опфати површина од 65.400 ха во рамките на планираните 98.000 хектари површина за пошумување, односно во рамките на 300.000 хектари површина која доаѓа за шумски мелиорации.

VI. Избор на видови на пошумувањето

Да би се обезбедило пошумувањето со фиданки и семе, што зависи од теренските услови, како неопходна нужност се поставува благовремено изградување на квалитетно шумски расадници за производство на оние видови фиданки, што ќе бидат погодни за определените површини за пошумување. Пропорционално, со наголемувањето на површините за пошумување се наголемуваат и потребите за нови расаднички површини.

Во врска со производството на фиданки и семе тесно е поврзана и организацијата на семенската служба во шумарството која треба да се постави на солидна основа за обезбедување на основниот материјал во пошумувањето.

При изборот на видовите што треба да бидат застапени во поголеми размери се појдувало од гледиштето дека треба да се изврши извесно подобрување и тоа со употреба на поквалитетни видови на дрвја од една страна, а од друга страна во извесна мера зголеми површината под четинарски видови.

Спрема 20 годишниот план во поголеми размери ќе се пошумува со четинарски видови во Беровско, Битолско и Кривспаланечко-Кумановско шумско стопанско подрачје, а во останалите подрачја во помали размери.

Со цел да се во покусо време издигнат нови шуми во сите погодни терени, се предвидува форсирање на брзорасни видови дрвја како, тополата, јасенот и други.

Не е запоставена ни употребата на плодни видови дрвја во пошумувањето како: питомиот орев, питомиот костен, бадемот и др. каде има услови за нивното виреење.

VII. Прогноза за состојбата на шумскиот фонд после извршувањето на 20 годишниот перспективен план за обнова на шумите.

При претпоставка да планот за обнова на шумите ќе биде целосно извршен на крајот на планскиот период видно ќе се измени и шумскиот фонд со оглед на неговите шумско стопански форми.

Со претворувањето на шикарите на кои ќе се изведат мелиоративни работи, во нискостеблени шуми, како и со правилното стопанисување со нискостеблените и високо-стеблените шуми, во сегашната шумска обрасната површина ќе се направи измена на структурата во позитивна смисла.

Со пошумувањето на голините ќе се намалат сегашните површини под голини и ќе се наголеми шумскиот фонд на обраснатата површина со новоподигнатите шумски култури во износ од 90.100 хектари. Во оваа површина не е земена површината од 7.900 хектари на полезащитните шумски појаси што се подигнуваат на земјоделска површина.

Спрема тоа се претпоставува дека состојбата на шумскиот фонд на крајот на планскиот период по шумско-стопанска форма ќе биде следниов:

Високостеблени шуми	314.700	хектари
Нискостеблени шуми	543.300	„
Шикари	80.800	„
Необрасната површина-голини	285.800	„
	<hr/>	
Вкупна шумска површина:	1,224.600	„

Состојбата на шумскиот фонд, со оглед на дрвните видови по површина за четинари и лисјари би била следната:

- а) Четинари: црн и бел бор, и др. вкупно: 118.200 хек.
 б) Лисјари: разни видови на даб, бука и останали лисјари-вкупно

	820.600	„
	<hr/>	
Вкупно четинари и лисјари:	938.800	„

Во споредба со сегашната состојба на фондот на шумските површини по видови дрвја ќе се изврши извесно намалување на процентот на лисјарските површини во корист на четинарските.

Во однос на фондот на дрвните маси треба да се има во предвид процесот по кој истиот, за планскиот период, ќе се наголемува со спроведувањето на 20 годишниот план за обнова на шумите и прирастувањето на дрвната маса за овој временски период, од една страна, а од друга страна

пак ќе се врши извесно намалување на истиот со извршување на сечите по 20 годишниот план за сеча.

Вкупното зголемување на дрвната маса на крајот на планскиот период се очекува да изнесе 23,153.700 м³.

По долгорочниот план на сеча се предвидува дека ќе се изврши сеча во планинскиот период за 10.910.900 м³.

Да би се добила претстава за фактичкото зголемување на дрвната маса, треба да се одземи од вкупната количина на дрвната маса која се зголемува количината на дрвната маса која ќе се исече т. е. 23,153.700 — 10,910.900 = 12,242.800 м³.

3) Состојбата на фондот на дрвните маси на крајот на 20 годишниот период би бил следниов:

а) Четинарска дрвна маса би имале вкупно:	5,245.700 м ³ .
б) Лисјарска дрвна маса	„ „ 48,229.800 м ³
Вкупно дрвна маса:	„ „ 53,475.500 м ³

Со остварувањето на 20 годишниот перспективен план ќе се постави шумарството на една квалитативно повисока основа и ќе се дадат можности за одржување и унапредување на постоечкиот шумски фонд во нашата Република, наголемување на фондот на дрвната маса и постепено преобразување на нашите големи во продуктивни шумски површини, како и намалување на шикарите и преведување на еден голем дел во продуктивни нискостеблени шуми.

VIII. Ориентациона претсметка на работната рака и финансиските средства.

Да би се видела обимноста на работите за извршување на обновата на шумите по 20 годишниот перспективен план, потребно е да се дадат извесни ориентациони податоци за потребната работна рака и финансиски средства.

Спрема грубите пресметувања, се претпоставува дека е потребна следната работна рака:

За првото петгодиште (1953—1957 г.)	4,873.000 надници
За второто петгодиште (1958—1962 г.)	8,417.000 „
За „ десетгодиште (1963—1972 г.)	30,124.000 „

По 20 годишниот перспективен план се предвидува да се изврши пошумување на површина од 98.000 хектари, а шумски мелиорации на површина од 300.000 хектари, на кои површини ќе се изврши и пополнување и подшумување, како и нега на пошумените култури за првите 2 години од пошумувањето со извршување на прашење по два пати во годината.

Ако се земе да еден работник по час прима 32 динари, тоа една работна надница би износила 256 динари.

Просечната цена на чинењето за работна рака за пошумување, пополнување и нега по 1 хек. би износила:

1. Непосредни плати 113.000 динари
2. Социјален допринос 45% 50.850 "
3. Режија и алат 16.950 "
4. Фиданки за 1 хек. просечно 8600 броја 17.200 "
5. Транспортни трошкови по 1 хектар 700 "

Вкупни трошкови за 1 хектар: 198.700 "

За извршување на пошумувањето, пополнувањето и негата на површина од 98.000 хектари ќе бидат потребни финансиски средства, како е покажано во табелата бр. 6.

Табела бр. 6

Приоритетни подрачја				Останали површини			ВКУПНО:	
Период	Површина во ха	Един. цена	Вкупна вредност во 000	Површина во ха	Един. цена	Вкупна вредност во 000	Површина во ха	Вредност во 000 динари
1	2	3	4	5	6	7	(2+5)	(4+5)
I петгод.	3000	198700	596100	8000	198700	1589600	11000	2185700
II петгод.	6000	198700	1192200	13000	198700	2583100	19000	3775300
III десетгод.	18000	198700	3576600	50000	198700	9935000	68000	13511600
Вкупно:	27000		5364900	71000		14107700	98000	19472600

За извршување на шумските мелиорации на површина од 300.000 хектари потребни се за сите работи по планот вкупно динари: 3,061.000.000. —

Вкупните расходи за пошумување и мелиорација по 20 годишниот план за обнова на шумите би износиле: 22,533.600.000 динари.

На прв поглед при проучувањето на ориентационите пресметувања и височината на трошоците за пошумување и мелиоративните работи по 1 хек. како и за вкупните расходи за целокупното изведување на пошумувањето и шумските мелиорации по 20 годишниот план, се гледа дека се расходите високи. Но, ако се подетално проучат нашите услови и ако се има во предвид досегашниот слаб успех во обновата на шумите, а ако се пак захтева потполно обезбедување и очување на новоподигнатите пошумени култури, тогаш финансиските средства одговараат на потребите.

Пошумувањето и шумските мелиорации се предвидува да се извршуваат исклучиво со платена работна рака преку нашите шумски стопанства, националните паркови, управите за зелени појаси и претпријатијата за уредување на буици, како и нови посебни претпријатија или установи што ќе се формираат према укажаните потреби во иднина.

IX Основни проблеми кои се наложуваат при спроведувањето во живот на 20 годишниот перспективен план за обнова на шумите.

И покрај тоа што овој материјал од 20 годишниот перспективен план беше изнесен на стручното советување, одржано во Скопје на 20 март 1954 год. се користи и нашето стручно списание да би се и другите запознале со истиот и развила дискусија до неговото одобрување.

После советувањето, заинтересираните од страна на Управата за шумарство и Управата за буици, со претставители од Заводот за уредување на шумите и Шумарскиот институт извршија повторна анализа на целокупниот план за пошумување и шумски мелиорации, како за приоритетните подрачја, така исто и за останалите површини.

Поради тоа што приоритетните подрачја беа предвидени да се пошумуваат и мелиорираат од страна на Управата за буици, преку своите претпријатија и други единици на теренот, Управата за буици отстапи од првобитниот предлог со кој се предвидување за пошумување површина од 52.000 хектари за период од 20 години, со тоа што го намали својот план за 25.000 хектари — што значи дека останува за пошумување во приоритетни подрачја површина од 27.000 хектари.

Во врска со оваа измена се корегира и целокупниот план како во однос на површината за пошумување, така исто и по останалите односи во врска со шумскиот фонд, работната рака и перспективата за состојбата после извршувањето на 20 годишниот план.

При излагањето на материјалот од 20 годишниот перспективен план намерно се скратени извесни работи со цел да се во краток приказ види обемноста на истиот и изнесат главните задачи што произлегуваат при остварувањето на планот, натамошниот развој на шумарството и проблемите што се наметнуваат при неговото остварување.

Спрема тоа, како најбитни проблеми во врска со обновата на шумите би биле следните:

1) Прифатувањето на овој план од страна на шумарските стручњаци, после неговото одобрување, претставува

голема обврска и најсериозен задаток за неговото стручно и квалитетно извршување. Од досегашното искуство неодојно се поставува да пошумувањето се извршува со претходни теренски и научни проучувања за конкретните прилики, во меѓусобна соработка со стручњаците што работат во оперативата и стручњаците што работат во научните установи.

Потребни се стручни експертизи и претходна подготовка на нужни елаборати со документација на материјалните потреби, механизација и неопходен стручен кадар.

Како резултат на горните потреби ќе треба на база на 20 годишниот перспективен план да се пристапи кон изработка на проекти што би се проучувале од стручна комисија и давала оценка за нивната правилност, а потоа би се изнесувало на дискусија пред останалите заинтересирани стопански гранки и управни органи за конечно ускладување и одобрување.

2) Во врска со чувањето на шумите, како неопходна нужност се поставува издигнувањето на чуварите на шумите на повисок степен на стручна и културна издигнатост, како би се обимните работи загарантирале од евентуални нарушувања.

Да се постигне стручното издигнување на чуварите на шумите мора да се отвори нижа шумарска школа, каде би се школовале како постоеќите чувари на шумите, така исто и нови кадрови.

3) Во досегашното изведување на буичните работи недоволно внимание се поклонуvalo на шумскокултурните работи, иако е тоа важна биолошка мерка во уредувањето на буиците.

Уредувањето на буиците се заснива со претходна изработка на проекти на база на шумарско-буичарска основа. Идејните проекти опфаќаат начин на пошумувањето, избор на видовете и затревувањето, смерници и одржување на пошумените терени, уредување и одржување на рустикални објекти, проучување на земјиштето и друго. Идејните проекти, како и главните проекти, треба да се проучуваат и одобруваат од страна на ревизиона комисија во која нужно треба да учествуваат шумарски стручаци со долгогодишна пракса. Детално проучените проекти треба да се одобруваат ако се истите економични и имаат практична примена.

4) За очувување на постоеќиот шумски фонд од безразборно сечење и уништување треба да се засили отварањето на уште неотворените шумски комплекси со изградба на шумски патишта и проширување на сегашните патишта во поголеми размери.

5) Во врска со уредувањето на високопланинските пасишта треба да се настави со изработка на бачила, аргачи, водопоила, цистерни, патишта и други објекти, како и подобрување на тревниот состав со мелиорации и ѓубрење. Испашата на стоката во шумите е сериозен проблем во обновата на шумите.

За регулирање на испашата во пасиштата треба да се донесе законски пропис за начинот на управувањето и ползувањето на пасиштата. Исто така проблемот на козите, односно санските кози, треба да се регулира со донесување поостри законски прописи за конечна ликвидација на сите видови кози.

6) Лисничарењето, ситното дрварење и дрвоснабдувањето на населението претставува исто така проблем и се загрозува правилната обнова на нашите шуми.

Во решавањето на овој проблем мора да земе учество нашата заедница и за разрешување на истиот да се најдат можности за замена на дрвото со други материјали и средства.

7) Во спроведувањето на овој план како задаток се поставува пред шумарските стручњаци да земаат активно учество во систематското спроведување на шумарската просвета на работниот народ. Треба да се настои да се користи пропагандата по шумарството и да се одржуваат предавања во школите и народните универзитети, да се користи радиото и печатот за пошироко запознавање на работниот народ со значението на шумите и резултатите постигнати во обновата на шумите во нашата земја.

Обновата на шумите по 20 годишниот перспективен план претставува комплексна работа во која доаѓаат до изражај стручно-техничките постиженија, примена на механизација и усовршување на организационите форми.

За извршување на планот за обнова на шумите треба да се стави во погон целокупниот шумарски апарат, како би се со сегашните кадрови обезбедило неговото остварување.

R e s u m é

developpement perspectif du renouvellement des forets de R. P. de Macédoine d'après le projet du plan de 20 ans

L'état actuel du fond forestier dans la R. P. de Macédoine se trouve dans une situation telle, qu'il est beaucoup plus faible que celui des autres République en Jugoslavie.

La R. P. de Macédoine occupe une superficie de 2.649.400 ha. dont 1.224.600 ha appartient au terrain forestier.

Quoique la Macedoine se caracterise par son relief expressif et possède un caractere montagneux, comme résultat de l'influence defavorables des facteurs biotiques et abiotiques dans le courant de l'évolution historique, maintenant, à la place des forets vièrges de jadis, s'étandent des terrains dénudés sur une surface de 375.900 ha, des maquis sur une surface de 275.800 ha, sur les terrains desquels se sont formés un grand nombre de torrents aktifs, tandis que sur une surface de 572.000 hu seulement existent des forets hautes et des forets basses, qui sont assez anéanties et on peut compter qu'en réalite il n'y a que 356.000 ha de forets productives economiquement.

Un role économique beaucoup plus grand pour la République possèdent les hauts pâturages des montagnes qui occupent une surface d'environ 136.556 ha.

A cause de l'action globale des divers facteurs du terrain et du climat et spécialement par suite des heurts du climat continental avec le climat mediterranéen et semi-mediterranéen, la République possède une faune et une flore riche et variée.

Afin de conserver et d'améliorer le fond forestier de la République Populaire de Macédoine, on a entrepris depuis 1945 des mesures diverses, comme l'édition des prescription légales, parmi lesquelles une très grande place occupe la loi de la défense de l'élevage des chèvres sur le territoire de la Macédoine, de même que le commencement de l'exécution des améliorations des maquis et le reboisement des terrains dénudés, dans les régions torrentielles, ainsi que l'établissement des ceintures forestieres dans un front assez large pour la protection des champs.

De bons resultats on tété obtenus avec l'amélioration des maquis, les ceintures pour la protection des chaps et dans le reboisement d'autres terrains.

Dans le but de réaliser sistématiquement le renouvellement des forets en R. P. de Macédoine, on a élaboré le projet d'un plan perspectif de 20 ans pour la période de 1953—1972, dans lequel on prévoit divers stravaux d'élevage forestier dont les plus importants sont;

1. Effectuer le reboisement sur une surface de 98.000 ha. et

2. Executer des travaux d'amélioration dans les maquis et les forets dégradées sur une surface de 300.000 hectares.

Parallelement à l'élaboration de ce plan on a élaboré également le projet de la coupe des forets pour une période de 20 ans, par lequel on règle le volume de la coupe de telle

façon qu'on assure un excédent moyen annuel de 222100 m³ de bois étant donné que l'accroissement moyen annuel des forêts s'élève à 767.100 m³ environ, tandis que la coupe moyenne annuelle est de 545.000 m³ et cela dans le but d'améliorer le fond forestier.

Pendant l'élaboration du plan perspectif de 20 ans pour le renouvellement des forêts, les autres branches économiques ont été également consultées et coordination a été faite avec leur besoin. En mettant ce plan en exécution on ouvre de larges perspectives au développement sûr de la sylviculture en Macédoine.

Ce plan constitue un problème très sérieux comme pour les spécialistes forestiers qui doivent le résoudre qualitativement et avec persévérance, ainsi que pour ceux des autres domaines de l'économie.

Les travaux de recherches scientifiques ainsi que la réalisation opérative de notre expérience déjà acquise, prendront une forme complète avec l'exécution du plan d'une durée de 20 ans pour le renouvellement des forêts en Macédoine.

Avec ce plan on prévoit l'agrandissement des surfaces conifères par rapport aux feuillues, l'introduction d'espèces d'arbres plus économiques et meilleures, l'emploi des espèces d'arbres à croissance rapide dans toute les circonstances propices, ainsi que de mener régulièrement l'économie des forêts en coordonnant les forêts actuelle vieilles avec les forêts trop jeunes.

A la fin de la période prévue par le plan on s'attend à ce que le fond forestier suivant le forme économique forestière soit le suivant:

Forêts hautes	314.700 hectares
Forêts basses	543.300 "
Maquis	80.800 "
Terrains dénudés	285.800 "
Au total terrain forestier:	<u>1.224.600 "</u>

Dans l'intérêt de l'exécution fidèle de ce plan il faudra apporter encore d'autres prescriptions scientifiques techniques et légales.

Проф. Инж. Ханс Ем — Скопје

НЕКОИ ПОДАТОЦИ ЗА ВРБИТЕ ВО НР МАКЕДОНИЈА.

Дали врбите во НР Македонија претставуваат некаков интерес за нашето стопанство е прашање на коешто ќе се опитам накусо да дадам одговор.

Општо е познато, дека се врбите кај нас најмногу ра-спространети по крајбрежијата на реките. Тамо тие образу-ваат врбаџи, а учествуваат и како примеса во крајбрежната шумска растителност од посложен состав. Особено сред обешумените предели, какви се напр. околу средниот ток на реката Вардар, бледозелените ленти на врбаџи, некаде по-широки, а некаде и сосема тесни, јасно се оцртуваат по жол-теникавосивата околина. Овие врбаџи за многуте села од овој крај се и единствениот извор на дрва, и му служат на примитивното селско стопанство.

Но, и современото производство е заинтересирано за искористувањето на врбите и тоа во различни смерови. До извесна мера доаѓа во обѕир дрвесината на дрвовидните врби како суровина за кибрит, за целулоза и папир. Прач-ките од низа видови кошарачки врби, пак, извонредно многу се барани за плетерски работи, пред сè за различни видови амбалаж, плетени мебели и други предмети. Кората на прач-ките, ако и' е поволна танидноста, дава висококвалитетни штавила, а од видови што се богати со салицин, кората на прачките се користи и за добивање на овој важен алкалоид. Дури и текстилни влакна, вистина од слаб квалитет, се до-биваат од врбовата кора. Сето ова укажува на можностите за навистина комплексното искористување на врбите.

Многу е важна и ролјата што им припаѓа на врбите во запазувањето на речните брегови од одронување и подло-кување. Врбите на многу места ги заштитуваат најплодните земјоделски површини, што се наоѓаат по алувијалните наноси до реките. Под извесни услови, некои видови врби се користат многу успешно за врзување на теренот по во-додерините и поројните токови. Па дури и малите алпски

врби се важен фактор за заштита од ерозија и денудација под самите врвови на високите наши планини.

Повеќето од видовите врби се брзорасни, добро се обновуваат со семе, а вегетативно со избојци после сечата, па лесно се размножуваат со резници и колци. Со селекција како и со крстосување меѓу различни видови врби, сразмерно лесно се добиваат нови форми и хибриди, меѓу кои и такви со подобри својства за нивното стопанско искористување.

Од сето ова се гледа, дека е потребно и на врбите да им го обрнеме нашето внимание.

За врбите во НР Македонија.

Родот на врбите (*Salix*) со околу 300 листопадни, дрвни видови, не е само многу обимен, туку и надалеку распространет род. Врбите растат по краиштата со умерена и студена клима низ целата северна полутопка на Земјата. Има видови врби што ја преминуваат и поларната граница на шумата спрема тундрата. Во планините пак, растат некои врби уште и над алписката граница на дрвната растителност.

Приближно една десетина од вкупниот, спомнат број видови врби, околу 30, се забележени во Средна Европа. Спрема југоисток, по Балканскиот полуостров, нивниот број е сè уште на 20 видови. Од овие, според податоците со коишто располагаме, две трети или 13 видови се среќаваат и во НР Македонија.

Задржувајќи се, натака, кај врбите што биле забележени во Македонија, не се сопираме кај нивните морфолошки својства со коишто тие се разликуваат меѓу себе, зашто за распознавањето на врбите има добри прирачници. Зборот ќе е тука за некои други особини на нашите врби, важни и интересни за познавањето на истите како напр: размерите што ги достасуваат и општата појава на одделните видови врби; нивната распространетост, стаништата што ги насељуваат и технолошкото значење на врбите.

Размери и појава.

Одделните видови врби силно се разликуваат по размерите што можат да ги достасаат во својот развој. Појавата на високи, прави дрвја, е својствена скоро само на белата врба (*Salix alba*), со максимални височини над 25 м. Други врби растат како помали дрвја, 10 до 15 м. високи (*Salix fragilis*, или крхка врба, *Salix triandra*, *Salix pentandra*, (ова веќе поретко). Предимно се развиени како грмушки,

а поретко во вид на мали дрвја: *Salix caprea* (ива или дива врба) и *Salix Elaeagnos*. Само како грмушки растат (2 до 5 м. високи) *Salix cinerea*, лагушка, *Salix purpurea*, или ракига (оваа ретко над 2 м.). Има, најсетне, видови врби, наплно испружени по земјата или камењата, не повисоки од неколку см, а најмногу 20 см. или малу повеќе: Тие се алпските или ледникови врби, најмалите претставители на нашата дендрофлора (*Salix Jacquini*, *Salix herbacea*, *Salix retusa*, *Salix reticulata*).

Ареали

Скоро сите врби што растат во НР Македонија имаат многу широка општа распространетост. Циркумбореален ареал (Европа, Азија, Сев. Америка) им е својствен на 2 вида наши врби. Евразиски ареал има 6 видови, од кои доаѓаат 2 уште и во Сев. Африка. По Европа, са Мала Азија е распространит 1 вид, во Јужна и Средна Европа, Мала и Средна Азија 3 вида, а само е еден вид, поправо подвид, со ареал ограничен претежно на Југоисточна Европа.

Општата распространетост на одделните видови врби, ја покажува следниов преглед.

1 <i>Salix alba</i> L.-бела врба	Европа, Азија, Сев. Африка
2 <i>Salix triandra</i> L. (<i>S. amygdalina</i> L.)	Европа, Азија
3 <i>Salix fragilis</i> L. - крчка врба	Европа, Азија
4 <i>Salix pentandra</i> L.	Европа, Азија
5 <i>Salix caprea</i> L.-ива	Европа, Азија
6 <i>Salix cinerea</i> L. - лагушка	Европа, Азија, Сев. Африка.
7 <i>Salix aurita</i> L.-ива	Европа (без Медитеран), Мала Азија, Кавказ.
8 <i>Salix arbuscula</i> L.
ssp. <i>Jacquini</i> Host.	Источни Алпи, планини на Балканскиот Полуостров.
9 <i>Salix Elaeagnos</i> Scop. (<i>S. incana</i> Schrank).	{ Јужна и Сред. Европа,
{ Мала Азија.
10 <i>Salix purpurea</i> L.
ракига	{ Јужна и Средна Европа,
{ умерена Азија.
11 <i>Salix retusa</i> L.	Сред. и Јужна Европа,
Шкотска Средна Азија (Алтај)
12 <i>Salix herbacea</i> L.	Европа, Азија, Сев. Америка.
13 <i>Salix reticulata</i> L.	Европа, Азија, Сев. Америка.

Видовите под бр. 12 и 13 доаѓаат по планините и во арктичките предели.

Станишта.

Врбите се сврзани за доста тесно определени животни услови — станишта. Особено е повремениот или трајна, обилна влажност на почвата, а често и на воздухот, еден од неопходните услови за нивното виреење. Поради тоа е и разбирливо што се ограничени наоѓалиштата на едни врби по речни токови, на други по мочурливи места, на трети по влажни горски и планински шуми, а некои видови врби се најдуваат само по места со многу долготрајна снежна покривка, какви има кај нас само уште по највисоките планини.

Ваквата состојба е една од причините што, по правило, наоѓалиштата на врбите се оддалечени едни од други, т. е. што видовите врби не се појавуваат континуелно по нивните ареални површини. (Се разбира дека има за ова и уште други причини.)

Нееднаквата зависност од топлината, својствена на одделните видови врби, јасно се одразува во начинот на распространувањето на истите. Едни врби успеваат при доста различни температурни услови, тие имаат широка температурна амплитуда, а другите се повеќе ограничени во овој однос. При ова може да се забележи, дека видови со многу уска температурна амплитуда се појавуваат сепак расејани врз огромни просторства — од арктичките краишта на трите континенти, Европа, Азија и Сев. Америка до алпскиот појас по планините на Јужна Европа-случајот со алпските врби *Salix herbacea* i *Salix reticulata*.

Различни се и едафските услови, нужни за едните или другите видови врби: од подвижните и безструктурни речни наноси до стабилни, минерално обогатени алувиуми, мочуришта (црети) или алпските црници. Одделните станишта на врбите се со алкална, неутрална, па сè до екстремно кисела реакција.

Кои се видовите врби што ги населуваат одделните горе спомнати групи станишта, покажува следниов преглед.

I Група станишта:

Речни токови.

Покрај реките се среќаваат пред сè нашите дрвовидни врби:

Salix alba
Salix triandra

Salix fragilis
Salix pentandra

Овие видови растат по веќе стабилизираниите и минерално побогати алувијални терени. Помалу важи тоа за белата врба и само таа меѓу тука спомнатите 4 вида поднесува и долготрајни излевања на води во текот на вегетацијата.

Грмушести врби на речните токови се:

Salix purpurea (во Македонија претежно нејзиниот подвид *ssp. amplexicaulis* Bory et Chaub) и

Salix Elaeagnos

Двата вида врби ги населуваат не уште стабилизираниите речни наноси, песокливи или чаклести спрудови. *Salix Elaeagnos* се појавува поограничено и во зависност од карбонатниот супстрат или алкалната реакција на речната вода.

Спомнатите 6 видови врби претежно се распространети до 1000 м. но тие можат да се сретнат уште и повисоко. Способноста да образуваат самостојно поголеми населби ја имаат *Salix alba*, *Salix purpurea*, а во помала мера и *Salix Elaeagnos*.

2 Група станишта:

Мочуришта

При обилна влага, мирна или стоеќа вода, а под доста различни температурни услови, до во висина 1200 м. може да образува пространи состоини грмушестиот вид.

Salix cinerea

Како единечна примеса можат да е сретнат и понекогаш од спомнатите веќе врби, осем *Salix Elaeagnos*.

3 Група станишта:

Влажни горски и планински шуми

Во букови и иглолисни шуми, најмногу по пожаришта, сечишта или други посветли места, се наоѓаат, единечно или во групи, ивите.

Salix caprea *Salix aurita*

Распространети се до близу горната граница на шумата.

4 Група станишта:

Снежаници и други места со долготрајна снежна покривка во алпскиот појас.

На висини над 2100 м. при услови што се екстремно неповолни за успевањето на дрвни растенија, овие се претставени со алпските или ледникови врби. Овие растат како ситни, полетнаи грмушки, испружени по земјата или

камењата, прилагодени кон суровиот високопланински климат и многу кусиот вегетационен период, што е својствен на ваквите станишта. По македонските високи планини ги среќаваме овие видови:

Salix arbuscula ssp. *Jacquinii* *Salix herbacea*
Salix retusa *Salix reticulata*

Salix Jacquinii насекаде, а претежно *Salix retusa* и *Salix reticulata*, доаѓаат по карбонатни терени, *Salix herbacea*, меѓутоа, по силикатни.

Досега спомнатите видови врби образуваат или учествуваат во повеќе добро карактеризирани растителни заедници, но тие ќе се разгледуваат на друго место.

Видови врби како извор на суровини.

За целите на производството можат да бидат интересни следниве наши врби:

- 1) за дрвесина: *Salix alba* (претежно)
Salix fragilis (помалку)
Salix triandra (помалку)
- 2) за прачки, т. е. како кошарачки врби:
Salix triandra (Двата вида многу погодни)
Salix purpurea
Salix alba (помалку, поради послабот квалитет)
- 3) за танинска кора (евентуално) *Salix caprea* и *Salix alba*
- 4) за салицин: *Salix purpurea*

Од горното се гледа дека би можело да се искористуваат суровини од 4 до 5 вида. За случајни и само локални потреби можат, и сега служат уште други 4 вида, а само 4-те вида алпски врби не можат да се користат.

За препорака е технолошкото испитување на спомнатите видови и споредбата на резултатите со такви од други подрачја.

Врби за плантажно производство.

Одгледување на врби во вид на плантажи се практикува во нашата земја засега, само со цел да се добијат прачки за плетарството. Од така наречени „племенити врби“ и со помош на соодветна агротехника, се постигнуваат големи

и висококвалитетни приноси. Под „племенити врби“ се подразбираат сорти, вариетети, а и хибриди, претежно од нашите домашни видови врби, во колку тие се одликуваат со добри производни својства. Врбите плантажи се прошируваат последниве години, поради интересот за различни видови производи на плетарството, што е голем, особено и во странство.

Нашиот извоз на плетарските производи усмерен е сега најмногу во САД, но иде и во низа европски држави и во Ориент*. Еднако е во пораст и сопствената наша потреба, особено плетен амбалаж за внатрешниот и надворешен превоз на разновидни плодови и други градинарски производи. Постои, следователно, голема потреба за квалитетни врбови прачки. Актуелно е да се испита целисходноста на врбови плантажни култури и во НР Македонија.

Во плантажното производство се употребуваат само опробани сорти врби, што е еден од условите за високи и квалитетни приноси, воедно сорти што одговараат за даденото станиште и за избраниот вид производи (за амбалажа, за мебели или други предмети).

Во плантажи се одгледуваат, покрај други врби, најмногу следните

1) *Salix alba* var. *vitellina* Stok. и низ посебни сорти на овој вариетет;

2) *Salix purpurea* var. *gracilis* Grem. et Gord.
var. *utilissima* hort.

Salix viminalis L. најпознатата кошарачка врба, вид со циркумбореален ареал и која доаѓа покрај реките ширум нашата земја, осем во Македонија. За културите се меѓу поважните нејзините вариетети:

3) *Salix viminalis* var. *Gmelini* Anderes.

var. *gigantea* Harms.

var. *superba* hort.

var. *cinnamomea* Dochn.

4) *Salix rubra* Huds. (*S. mollissima* Wahl.), т. е. хибридна врба од *S. purpurea* и *S. viminalis*;

5) *Salix americana* hort., хибрид од *S. purpurea* и *S. triandra*;

6) *Salix acutifolia* Willd., Касписка врба, распространета од источна Европа до Источна Азија. Макар што по производството овој вид не може да се мери со предниве, предноста му е што успева по суви станишта.

* Здружни вјесник 1954, бр. 4.

Од тукушто изложено, покрај другото, се гледа дека не е мала разнообразноста на врбите што се распространети по Македонија, а неколку од тие ќе може да стекнат и поголемо стопанско значење. Натаму, и меѓу општопознатите кошарачки врби, што веќе се воведени во плантажното производство по други краишта, ќе може да се најдуваат такви што биле погодни во нашите услови. Во врска со ова нужно е покрај истражувањето на стопанската вредност на нашите спонтано израснати видови врби, да се испитува погодноста, при месните услови на повеќе од спомнатите и опробани кошарачки врби. И експерименталната генетика, усмерена кон добивањето стопански важни својства, ќе може уште да даде ценни резултати и со нашите врби.

Од литературата:

1) за распознавање видовите врби:

- М. Аник, Дендрологија. Шумарски приручник I, Загреб 1946.
 Бр. Јовановиќ, Приручник за одређување dendoflore I Четинари, Врбе и Тополе. Београд 1951.
- 2) Флористички податоци за врбите во НР Македонија:**
1. Bornmüller, Beiträge zur Flora Mazedoniens I, II, III En-
 II. Черњаевски, Прилог за флористичко познавање шире око-
 glers Bot. Jb. Leipzig 1924-28.
 лине Охридског Језера. Охрид. зборник. Бео-
 град 1943.
- A. Hayek, Prodromus florae penins. Balcanicae I, Berlin
 1927.
- J. Хорват, Истражување вегетације планина Вардарске
 бановине I-V. Летопис I. А. З. А. Загреб
 1935-39.
- H. Кошанин, Вегетација планине Јакупице у Македонији.
 Београд 1912. Глас САН.
- H. Кошанин, Геолошки и географски моменти у развиту
 флоре Јужне Србије. Зборник рад. посвећен
 Ј. Цвијићу. Београд 1924.
- И. Рудски, Прилог за познавање флоре околине Струми-
 це. Охридски зборник САН. Београд 1943.
- Т. Сошка, Beitrag zur Kenntnis d. Schluchtenfloren von
 Südserbien. Гласник Скопског научног дру-
 штва XVIII, XX, XXII. Скопје 1938-41; Acta
 Mus. sc. nat. I. Скопје 1953.

- Н. Стојанов. Флористични материјали од Беласица. Годишник на Софискиот универзитет XV—XVI. II Физик, матем, фак. Софија 1921.
- 3) За плантажни култури со врби и нивното искористување:
 Т. Шпановиќ, Узгајање племените врбе. Шумарски лист. Загреб 1932.
- Л. Ф. Правдин. Комплексно искористување иви. Растително сирје. I т. Труды Ботан. инст. А. Н. СССР. Москва 1938.

EINIGES UEBER WEIDENARTEN IN MAZEDONIEN

Unter Hinweis auf die Bedeutung von Weiden in der zeitgemässen Wirtschaft, werden Angaben über das Auftreten der in Mazedonien verbreiteten Weidenarten gemacht.

Von etwa 20 in Südost — Europa beheimateten Weiden sind es 13 Arten die Mazedonien bewohnen. Dielsenben sind bezüglich ihrer Gesamtareale untereinander sehr verschieden. Aehnliches gilt auch für die Wachstumsbedingungen, an die sie, mehr oder weniger enge, gebunden erscheinen. In Bezug auf letztere können in Mazedonien 4 Gruppen von Weidenstandorten unterschieden werden:

1) Flussläufe

a) gefeuchtigte Uferglände: baumförmige Weiden

Salix alba *Salix fragilis*
Salix triandra *Salix pentandra*

b) Sand- u. Kiesbänke: strauchige Weiden

Salix purpurea ssp. *amplexicaulis*
Salix Elaeagnos (bei basischer Reaktion)

2) Moore mit langsamfliessendem Wasser: strauchige Weiden

Salix cinerea (vorherrschend)

3) feuchte Berg- u. Gebirgswälder: i. a. strauchige Weiden

Salix caprea *Salix aurita*

4) Schneetälchen u. ä. Standorte im alpinen Höhengürtel: Klein

— u. Spaliersträucher

Salix arbuscula ssp. *Jasquinii* (nur auf Kalkgest.)

Salix retusa

Salix reticulata

Salix herbacea (nur auf Silikatagestein).

Als Rohstoffquellen können einige Arten von hier einheimischen Weiden in Betracht kommen. In Erwägung zu ziehen ist plantagenmässiger Anbau von Korbweiden unter Verwendung schon erprobter Sorten, sowie auch von ausgelesenem Material örtlicher Rassen der Purpur- u. Mandelweide.

Инж. Славчо Цекѝв — Скопје

СКОПСКИТЕ ПАРКОВИ И НИВНАТА ДЕНДРОФЛОРА

Увод

Позната е историската улога на населението врз процесот на регресијата на дрвната растителност, што доаѓа најповеќе до израз во непосредна близина на населените места. Во зависност од историското минато и климатските фактори, кај секој одделен случај тој процес може да биде повеќе или помалку напреднат. Поради тоа, разбирливо е, што тешко може да се најде поголемо населено место сред природна шума. Од друга страна, позната е желбата и напорите на граѓанството, за повторно создавање на зеленило и шуми во својата непосредна близина, со цел да ги ползува многоструките користи што таа му ги дава. Тој процес на повторно создавање зеленило и шумски насади до населените места и внатре во нив, се врши во вид на паркови, скверови, дрвореди, бавчи, а во последно време и во вид на зелени појаси. Неговиот почеток може да биде од постар или понов датум. Најчесто, тој е во склоп со изградбата на секој современ град, а степената до која се стигнало во таа смисла, ни ја покажува неговата слика. Дрвниот материјал што се користи за постигнување на тој задаток најчесто се избира така, да има поголема декоративна вредност, за да би се во поголема мера задоволиле и естетските чувства на граѓанството. Со оглед на своето природно успевање, тој материјал може да биде од различитото потекло. Постигнатите резултати со секој вид, може да бидат различни. По тој начин, сета таа работа во извесна смисла добива карактер и на опит. Евидентирањето на тие постигнати резултати кај секој вид е нужно и корисно и за шумарската струка, а може да бидат искористени и од практичното шумарство.

Во конкретниот случај, предмет на нашето внимание е регистрација на дендрофлората на Скопје. Се задржавме исклучиво на дрвните видови што се наоѓаат во градот и се

одгледуваат во парковите, дрворедите, скверовите и бав-
чите, независно од тоа дали тие се аутохтони (со оглед на
нивната припадност кон дендрофлората на НРМ) или ег-
зоти. Да би се добила појасна претстава и за развојот на
парковите во Скопје, даваме кус осврт и на нивниот исто-
ријат.

Развој на скопските паркови

Скопје е стар град и со долга историја. Но својот де-
нешен облик градот не го добил многу одамна. Имено, не-
говиот интензивен развој и од десната страна на Вардар се
врши во втората половина на минатиот век и почетокот
на XX век, а трае и до денешно време. Во тој период се
јавува и првиот, а и денеска запазен парк. И во тој поглед,
се гледа најпродолжителната кај нас трага на петстогодиш-
ното турско ропство. Додека хортикултурата во главните
градовите на порано ослободените балкански држави добива
извесна традиција, во Скопје дури тогај се јавува првиот
парк.

Непосредно после изградбата на занаетчиското учили-
ште „Ислаане“ (бивша II машка гимназија), за време на
скопскиот валија Афуз Мехмед Паша, непосредно до учи-
лиштето, се пристапува кон создавањето на парк. Теренот
на кој се создава паркот порано претставувал поплавно
подрачје на Вардар. Паркот е создаден на површина од
околу 15 декари и имал приближно квадратна форма.
Првиот материјал кој бил засаден во истиот, се состоел
од платат, багрем, каталпа, јасен (*Egaxinus oxusagra*), а по
четирите ивици биле засадени фиданки од пирамидална
топола. Така создадениот парк, во тие свои димензии е
најстариот дел на сегашниот градски парк. Неговите прво-
битни граници многу јасно може да се видат и денеска,
бидејќи по нив засадените (при создавање на паркот) пи-
рамидални тополи, се запазени и денеска. Во тие свои ди-
мензии паркот се запазува до 1923 год. кога почнува
неговата реконструкција и проширување.

По изградбата на училиштето „Ислаане“, во неговиот
двор биват засадени и групи од фиданки. Големите при-
борови дрвја што денеска ги гледаме тамо, потекнуват од
тоа време.

Исто така, со изградбата на учителското школо „Ида-
дија“ во 1903 год. и неговиот двор бива засаден со фиданки.
Така да и тој денеска претставува мало паркче.

После навлегувањето на српската војска во Скопје, кое доаѓа како резултат на учеството на Србија во Балканската војна во 1912/13 г. од страна на тогашната српска власт се создало паркчето во Серава. Тоа е мала површина, која до тоа време служела како пазариште, каде селаните од околните села донесувале дрвен јаглен и огревно дрво и ги продавале на скопјани. Паркчето, со првобитно засадените стебла од јасен, липа, багрем, гледич и др. си го запазило и денеска тој облик, а се најдува покрај улицата „Стиф Намов“.

Таа е целокоупната паркова површина, која Скопје ја наследило до првата световна војна, а истата не изнесува повеќе од 20 декари.

По завршувањето на првата световна војна, а нарочно после 1923 год. хортикултурата во Скопје зима замах. Градот е веќе со зголемен број жители. А поради фактот што тој станува политички и културен центар на тогашна Вардарска бановина, сè повеќе се претвара во модерен град. Постојката паркова површина е недоволна и неуредена, поради што, нејзиното преуредување и проширување станува сè поактуелно. За таа цел, од странство бил доведен и стручњак за паркови и цвекарство. Набргу потоа, почнува преуредувањето и проширувањето на сегашниот градски парк. Најпрво, се паркира пространството на запад од стариот парк, така да, до 1928 год. се опфаќа целиот терен, на кој денеска се најдува и зоолошката градина. Потоа, паркирањето продолжува и на север од стариот парк, така да кон 1931 год. целиот простор сè до каналот кој оди крај пионерската пруга се паркира. На тој начин, од турско време останатиот парк „Идадија“ знатно се проширува на запад и на север и постепено го добива името градски парк. Сосем предниот дел, т. е. делот на кој се најдува детското игралиште и неговото продолжение до ул. „Илинденска“, е паркиран од 1931 до 1933 год. На тој начин, постепено, во рок од околу десет години, стариот парк бива проширен на запад, север и исток и е оформен делот, кој денеска најчесто се именува „прв дел од градскиот парк“. Напоредно со паркирањето на овој дел, се почнува со работа преку насипот, па сè до обалата на Вардар, а воглавно узводно од реката. Првовремено, оваа површина е ставена под забрана, со ксе е дадена можност за непречен пораст на самониклата крајречна дендрофлора, а потоа сè пристапува кон усилено внесување на голем број нови видови. Напоредо со тоа и во овој дел се прават стази, со кое се прави достапен на граѓанството. На тој начин, се создава вториот и

третиот дел од градскиот парк. По тој пат се развива градскиот парк. Неговото нормално одржување, дотерување и обогатување со нови видови трае непрекинато до 1941 год. Со тоа се завршува создавањето на градскиот парк во главно во денешните му размери, кое е истовремено голема културна придобивка за граѓаните од Скопје, со кое им се овозможува да во својата непосредна близина најдуваат место за провод во слободното време, место за физички и духовен одмор, доаѓајќи во непосреден допир со шумата.

Со брзиот пораст на Скопје во модерен и современ град, брзо расте и потребата за зелена површина. Создавањето на секоја поголема установа е причина, да се околу истата создаде поголемо или помало паркче. Поради тоа, во 1923 год. е започнат, а после оформен и одржуван паркот во Војната болница. Овој парк е и денеска интересантен со дендрофлористичкиот си состав, во кој спаѓаат и видовите: *Cupressus sempervirens* var. *horizontalis* и *Juniperus virginiana*. Почнувајќи од 1924 па до 1928 год. е оформено паркчето во тутуновата станица. Паркчето под камениот мост, од левата страна на Вардар, е создадено во 1924 год. а неговото продолжение над мостот, т. е. просторот меѓу камениот мост и зградата на Народниот театар е паркиран во 1928 год. Во истата година е оформен и паркот пред зградата на Социјални грижи. Во времето од 1929 до 1931 год. е создаден паркот во „Чаир“. Интересантен е со својот видов состав и паркот во Клиничката болница. Меѓу останалото, во него расте и единственото во Скопје поголемо дрво од *Pinus strobus*. Овој парк е создаден во 1930 год. а во 1938 год. е знатно проширен и обогатен со нови видови.

Времето од 1925 до 1930 год. е период, кога во некои од скопските улици се засадуваат дрвореди, а некаде просторот меѓу нив се затревува. Од тогај потекнуваат дрворедите по улиците „Орце Николов“, „Булевар Југ. Армија“ и др.

Напоредно со создавањето на парковите и дрворедите, при изградбата на новите приватни станбени згради и при уредувањето на нивните бавчи, покрај садењето на овошни дрва, во нив се садат и видови со чисто декоративна цел. По тој пат е бил внесен и интересантниот вид *Ginkgo biloba*.

Од 1941 год. па до свршувањето на втората световна војна, во Скопје владее стагнација во однос на паркирањето. Не само што настапува застој, но во извесна мера се влошува состојбата на некои од постоеките паркови. Тоа најмногу се однесува за градскиот парк, бидејќи во него окупаторите нашле за згодно да ги сместат своите обози,

при кое изгазиле голема тревна површина и отсекле и оштетиле голем број стебла.

По ослободувањето, затревувањето и паркирањето во Скопје зима одново замак. Набргу по војната, се влагаат напори за отстранување на штетите од градскиот парк, така да за кусо време паркот го добива својот убав изглед. Осем тоа, се пристапува кон озеленување и паркирање на нови површини во самиот град, со кое се создаваат нови помали или поголеми паркчиња, меѓу кои спаѓа и паркот кај Земјоделско-шумарскиот факултет и студентските населби. При нивното создавање, се внесуваат нови украсни дрвни видови, кои до тоа време не биле одгледувани во Скопје, а по тој пат се обогатува видовиот состав на скопската дендрофлора. Воопшто земено, од ослободувањето па до денеска, сме сведоци на едно поусилено темпо во паркирањето, кое е во согласност со порастот и потребите на градот Скопје.

Систематски преглед на видовите

Фамилија Ginkgoaceae

Ginkgo biloba L. — гинко. Од овој филогенетски интересантен вид, пренесен и раширен од Источна Азија, забележен е само еден одраснат примерок во еден двор на Буњаковац. Дрвото е витално и високо околу 9 м.

Фамилија Taxaceae

Taxus baccata L. — тиса. Природно расте и по нашите мезофилни шуми. По Скопје е сосем редок вид, а одгледувањето му почнува последните години.

Фамилија Pinaceae

Tsuga canadensis Carr. — канадска цуга. Природното и наодиште е во Северна Америка, каде расте по пресни и влажни почви. Примерци, високи до 4 м. се одгледуваат во паркот на Зем. шум. факултет.

Pseudotsuga taxifolia Britt. — дуглазија. И овој вид е природно раширен во Северна Америка и тоа во нејзиниот западен дел, каде може да израсте и до 60 м. во височина. Во паркот на Зем. шум. факултет се одгледуваат примерци од *Pseudotsuga taxifolia* var. *viridis* Asch. et Cr.

Abies alba Mill. — ела. Кај нас, природно расте во буковиот појас. По Скопје е многу ретка. Во градскиот парк не покажува добар виталитет.

Abies Nordmanniana Sp. — кавкаска ела. По потекло од западниот дел на Кавказ. Неколку млади дрвја од овој вид растат во паркот на Зем. шум. факултет.

Picea excelsa Link. — смрча. Средноевропско дрво, а расте и по планините на Балканскиот полуостров. Единични дрва се одгледуваат како по парковите на Скопје, така и по приватните дворови. Се забележуваат примерци и до 15 м. високи, кои раѓат и семе.

Picea canadensis Britt. — канадска смрча. По потекло од Северна Америка. До 2 м. високи стебла се одгледуваат во паркот на Зем. шум. факултет.

Picea pungens Eng. — сребрена смрча. Поради декоративните својства кои ги има оваа североамериканска смрча, по Скопје не е редка. Но примерци повисоки од 3 м. не се виѓаваат.

Picea omorica Panč. — оморика. Наш балкански ендемит. Во последно време, во поголема мера се одгледува во паркот на Зем. шум. факултет.

Larix leptolepis Gord. — јапански ариш. Природно расте во Јапан. По скопските паркови е сосем редок вид. Во градскиот парк, едно дрво, високо околу 5 м. веќе дава и род.

Cedrus atlantica Man. — атласки кедар. Природно расте во Атласките планини на Северозападна Африка. Се одгледува во паркот на Зем. шум. факултет, каде покажува добра виталност и има брз прираст.

Cedrus deodara Laws. — хималајски кедар. Потекнува од Хималајските планини, а оптимални услови за својот развој најдува во Кашмир. Два оштетени примерка од овој вид, се одгледуваат во градскиот парк.

Pinus strobus L. — Вајмутов бор. Природно е раширен во источниот дел на Северна Америка. Единствено поголемо дрво од овој вид се одгледува во паркот на Клиничката болница. Истото е старо околу 25 години, високо 14 м. а со дијаметар на градна височина 34 см. Дава род.

Pinus peuce Gris. — молиќа. Наш ендемит, одавна култивиран надвор од нашата земја. Во Скопје е внесен пред две години.

Pinus excelsa Wall. — хималајски бор. Природно расте во Хималајските планини. Единствен примерок од овој вид, расте крај зградата на Зем. шум. факултет.

Pinus nigra Arn. — црн бор. Јужноевропско дрво. Скоро во сите скопски паркови е застапено. Се виѓаваат стебла и до 57 год. стари. Редовно дава род.

Pinus Heldreichii Christ. — муника. Балкански ендемит. Повеќе до 2 м. високи стебла, со голема виталност растат во паркот на Зем. шумарски факултет.

Pinus silvestris L. — бел бор. Североазијско дрво. По Скопје се одгледува на повеќе места. Има стебла и до 25 години стари. Раѓаат обилно шишарки. Но ретко може да се види стебло со правилна форма. Повеќе од нив се искривени, а некои имаат чадореста круна.

Pinus montana Mill. — Од овој вид само два примерка се забележени во паркот на Земјодел. шумарски факултет.

Фамилија **Taxodiaceae**

Taxodium distichum Rich. — таксодиум. Вид, природно раширен во југоисточниот дел на Северна Америка. Неколку од 3 м. високи стебла, се одгледуваат во паркот на Зем. шумарски факултет.

Фамилија **Cupressaceae**

Thuja occidentalis L. — Потекнува од источниот дел на Северна Америка. Од овој вид се виѓаваат единечни примерци, но по парковите на Скопје е ретко застапен.

Thuja orientalis L. — туја. Источноазијско дрво. Еден од најчесто виѓаваните видови по Скопје. Скоро не може да се види макар и мало паркче или украсено место без неговото учество. Се забележува со повеќе свои форми. Има примерци и до 12 м. високи. Обилно раѓаат семе.

Cupressus sempervirens L. — кипарис. Потекнува од средоземноморската област на Западна Азија. Во парковите на Скопје се одгледуваат двата негови вариетети: *C. s. var. pyramidalis* и *C. s. var. horizontalis*. Во паркот на Војната болница растат неколку стебла од *C. s. var. horizontalis* високи до 12 м. кои даваат обилен род. Семето на истите е клијаво.

Chamaecyparis Lawsoniana Parl. — хамеципарис. Северноамерикански вид. Со поголем број млади примерци се одгледува во паркот на Земјод.-шумарски факултет.

Juniperus excelsa Bieb. — фоја. Природно е раширена и во НРМ. Има одлични декоративни својства, кои во парковите на Скопје засега не се искористени. Се одгледува во паркот на Земјод.-шумарски факултет.

Juniperus virginiana L. — Природно расте во југоисточниот дел на Северна Америка. Со поголем број млади примерци се одгледува во паркот кај Зем. шум. факултет, а во паркот на Војната болница растат примерци и до 10 м. високи, кои даваат и род.

Фамилија **Liliaceae**

Ruscus aculeatus L. — Во мали групи се одгледува во градскиот парк.

Фамилија **Salicaceae**

Salix alba L. — бела врба. Најчесто виѓавана врба во вториот и третиот дел на градскиот парк, каде расте природно.

Salix babylonica L. — жалосна врба. Источноазиско дрво. Се одгледува скоро во сите скопски паркови, но најповеќе е застапена во градскиот парк, каде има и до 25 год. стари стебла.

Salix amygdalina L. — Во мали групи расте природно крај Вардар.

Salix elaeagnos Scop. — Сосем ретко се одгледува во парковите, а единечни и сосем ретки примерци природно растат покрај Вардар.

Salix pentandra L. — И оваа врба природно расте во вториот дел на градскиот парк, најчесто заедно се *S. alba*, но многу е поретко застапена од последната.

Salix caprea L. — ива. неколку дрвја од овој вид се одгледуваат во паркот на Земјод. шумарскиот факултет.

Salix purpurea ssp. *amplexicaulis* Boiss. — раќита. Често се наоѓа во градскиот парк крај Вардар, каде расте природно и во групи.

Populus alba L. — бела топола. По Скопје расте природно, но е најчеста во градскиот парк, каде се наоѓаат и големи стебла.

Populus nigra L. — црна топола. И оваа топола во Скопје е природно застапена, воглавно крај обалата на Вардар, но поретко од белата топола.

Populus nigra var. *italica* Duroi. — пирамидална топола. Потекнува од Азија. По парковите се одгледува со одличен успех, а е застапена воглавно во дрворедите. По Скопје се забележени претежно „женски“ примерци кој раѓаат клијаво семе.

Populus sp. — По Скопје, а особено во градскиот парк, е доста раширена и покажува многу брз прираст. Спаѓа во групата на *Populus deltoides* Marsh.

Populus sp. — мирзлива топола. Во градскиот парк на повеќе места растат единечни дрвја. Сите се со слаба виталност, а некои од нив се суховрхи. Спаѓа во секцијата *Tasamahaca*.

Фамилија **Juglandaceae**

Juglans regia L. — орев. Се одгледува во некои паркови, а почесто го има по приватните бавчи, каде се култивира заради плодот.

Juglans nigra L. — црн. орев. Дрво по потекло од Северна Америка. Во скопските паркови е редок. Во паркот на Клиничката болница има примерци стари околу 26 години со височина 14 м. и дијаметар 34 см. Истите раѓаат клијав плод.

Фамилија **Betulaceae**

Betula verrucosa L. — бреза. Природно расте и по нашите планини. Во градскиот парк е еден од често застапените видови.

Alnus glutinosa Gaertn. — евла. Природно расте крај Вардар.

Corylus avellana L. — леска. Расте во групи во градскиот парк.

Corylus aellana f. *atropurpurea* Winkl. — Карактеризира се со црвена боја на лисјето, поради кое има поголема декоративна вредност.

Corylus colurna L. — дива леска. Наш планински вид. Неколку дрва високи 12 м. и со дијаметар до 30 см. растат во паркот на Клиничката болница. Истите даваат редовен урод.

Фамилија **Fagaceae**

Quercus cerris L. — цер. Само неколку млади дрвја се забележени во градскиот парк.

Quercus robur L. — стежер. Природно расте крај Вардар.

Quercus rubra DuRoi. — црвен даб. Природното му наоѓаште е во Северна Америка. Од овој вид, само две млади стебла се забележени во градскиот парк.

Фамилија **Moraceae**

Morus alba L. — црница. Источноазиски вид. Во Скопје го има често, а се одгледува заради плодот.

Morus alba var. *pendula* Dipp. — Црница со висеќи гранки. Се одгледува само во некои паркови.

Morus nigra L. — црна црница. Потекнува од западниот дел на Азија. По скопје се одгледува, но е многу поретка од белата црница.

Broussonetia papyrifera L'Her. — брусонетиа. Источноазиско дрво. Се одгледува во парковите и дворците. Раѓа клијаво семе.

Maclura aurantiaca Nutt. — маклурa. Природно расте во источниот дел на Северна Америка. Најчесто се употребува за жива ограда, но има усамени стебла, кои раѓаат едри плодови со клијаво семе.

Ficus carica L. — смоква. Западноазиско дрво. Во Скопје го има по приватните бавчи на заклонети места. Интересно е да и во условите на скопската клима, местимично дава зрели плодови.

Фамилија: **Cannabinaceae**

Humulus lupulus L. — див: хмел. Застапен је во врбаците крај Вардар.

Фамилија **Ulmaceae**

Ulmus campestris L. — полски брест. Природно расте во градскиот парк и по периферијата на Скопје.

Ulmus montana var. *pendula* Rhed. — жалосен брест. Се одгледува во некои од поновите паркови.

Ulmus effusa Willd. — Обилно е застапен во вториот дел на градскиот парк, каде расте природно, а одделни примерци се наоѓаат и до 20 м. високи.

Celtis australis L. — копривка. На периферијата на Скопје се најдуваат единечни стебла, а во градскиот парк е почесто застапен вид.

Фамилија **Polygonaceae**

Polygonum Aubertii L. — Источноазиска повијуша. По Скопје го има често. Многу бујно се развива.

Фамилија **Platanaceae**

Platanus orientalis L. — платан. Северната граница на неговиот ареал достига и во НРМ но во Скопје е култивиран. Тој е еден од првите засадени видови во градскиот парк, каде покажува многу брз растеж.

Фамилија **Buxaceae**

Buxus sempervirens L. — шимшир. Поради големата му способност да поднесува стрижење, често се употребува во парковите. Природно расте и во НРМ.

Фамилија **Magnoliaceae**

Magnolia sp. — магнолиа. Од подродот *Gwillimia* Rot. два примерка, високи до 5 м. се одгледуваат во градскиот парк. Имаат одлични декоративни својства.

Фамилија **Berberidaceae**

Berberis vulgaris L. — жолтика. Се одгледува во паркот на Зем. шум. факултет. Наша автохтона грмушка.

Berberis thunbergii var. *atropurpurea* Hort. — Декоративна грмушка, со црвена боја на лисјето. Почесто е застапена од претходниот вид.

Mahonia aquifolium Nutt. — махониа. Североамериканска грмушка, Се одгледува скоро во сите паркови. Раѓа клијаво семе.

Фамилија **Ranunculaceae**

Clematis vitalba L. — пофит. Природно расте крај Вардар.

Фамилија **Tamaricaceae**

Tamarix parviflora D.C. — вреш. Спонтано и во групи ги населува песокливите и поплавните подрачја на Вардар.

Фамилија **Malvaceae**

Hibiskus syriacus L. — хибискус. Потекнува од Западна Азија. Се одгледува во парковите и приватни дворови, а некаде се употребува и за жива ограда.

Фамилија **Tiliaceae**

Tilia grandifolia Ehrh. — едрolisна липа.

Tilia parvifolia Ehrh. — ситнолисна липа.

Tilia argentea Desf. — сребролисна липа.

И трите спомнати вида липи се одгледуваат по Скопје, но најповеќе се застапени во дрворедите, во кои најголемо учество зима сребролисната липа. Природно растат и во планините на НРМ.

Фамилија **Rutaceae**

Ptelea trifoliata L. — птелеа. Помало дрво, природно раширено во Северна Америка. Со единечни стебла се одгледува во парковите.

Фамилија **Simarubaceae**

Ailanthus glandulosa Desf. — аилант. По потекло од Кина. Кај нас е одомакено и после багретот е едно од најраширените дрвја. Се одгледува скоро во сите паркови. Раѓа клијаво семе.

Фамилија **Meliaceae**

Melia azedarach L. — мелиа. Источноазиски вид. Успешно се одгледува во паркот на Зем. шум. факултет.

Фамилија **Anacardiaceae**

Cotinus coggygria Scop. — руј. Природно расте и во нашите термофилни шуми.

Rhus glabra L.

И двата руја се одгледуваат во паркот на Зем. шум. факултет.

Фамилија **Sapindaceae**

Koelreuteria paniculata Laxm. — келреутерија. Источноазиски вид. По Скопје е ретко застапен, но постоеките дрвја раѓаат клијаво семе.

Фамилија **Aceraceae**

Acer tatarikum L. — жестика. Природно расте крај Вардар, но со успех се одгледува и во паркот на Клиничката болница.

Acer ginnala Max. — Ниско дрво природно раширено во Источна Азија. Во Скопје добро успева и рано дава род. Се одгледува во паркот на Зем. шумарскиот факултет.

Acer pseudoplatanus L. — горски јавор. Наш планински вид. Се одгледува во градскиот парк.

Acer dasycarpum Ehrh. — сребролистен јавор. Природното му наоѓалиште е во западниот дел во Северна Америка. Неколку од 3 м. високи млади примерци се одгледуваат во паркот на Зем. шумарскиот факултет.

Acer campestre L. — клен. Наш автохтонен вид, кој успешно се одгледува во паркот на Клиничката болница.

Acer platanoides L. — млечен јавор. Не е реток по парковите, а последните години се употребува и во дрворедите. Дрворедот, меѓу камениот и железниот мост, од десната страна на Вардар, е од овој јавор. Природно расте по нашите мезофилни шуми.

Acer negundo L. — негундо. Природно успева во Северна Америка, од каде е пренесен и кај нас. Можеби тој е еден од најчесто среќавани видови во Скопје. Многу рано и обилно дава род.

Acer negundo var. *variegatum* Carr. — Парковски вариетет на јаворот негундо, кој се одликува со шарено лисје. Се одгледува во некои од парковите, а почесто се виѓава во градскиот парк.

Фамилија Hippocastanaceae

Aesculus hippocastanum L. — див костен. Се одгледува повеќе во дрворедите. Раѓа клијаво семе. Потекнува од југоисточна Европа и Западна Азија.

Aesculus flava Ait. — жолт див костен. Природно расте во источниот дел на Северна Америка. Во Скопје е внесен последните години, така да сега има само млади примерци. Се одгледува во паркот на Зем. шумарски факултет.

Фамилија Celastraceae

Evonymus europaea L. — Природно расте крај Вардар.

Evonymus japonica L. — Јапонски вид, со трајнозелено лисје. Постари примерци, што раѓаат и семе, се одгледуваат во приватните дворови. Во парковите се форсира последните години.

Evonymus radicans Sieb. — Источноазиска трајнозелена грмушка. Во Скопје е ретко застапена.

Фамилија Rhamnaceae

Rhamnus frangula L. — Во мали групи природно расте крај Вардар.

Фамилија Vitaceae

Vitis silvestris Gmel. — дива лоза. Расте во врбаците крај Вардар.

Vitis vinifera L. — питома лоза. Се одгледува по дворовите.

Parthenocissus tricuspidata Planch. — Источноазиски вид. Успешно се одгледува по Скопје. Некои ѕидови наполно се покриени со истиот.

Parthenocissus quinquefolia Planch. По потекло од Северна Америка. Како и претходниот вид, се одгледува крај зградите, бидејќи расте качувајќи се по ѕидовите.

Фамилија **Saxifragaceae**

Philadelphus coronarius L. Западноазиска грмушка. Се одгледува во сите паркови.

Deutzia crenata S. et Z. Украсна грмушка, природно раширена во Јапан. Како и претходниот вид, многу е раширена во Скопје, а најчесто се одгледуваат заедно.

Hydrangea arborescens L. Северноамериканска грмушка. Забележена е само во паркот на Зем. шумарски факултет.

Ribes aureum Pursh. Североамериканска рибизла со жолти цветови. Се одгледува само во некои паркови.

Ribes nigrum L. И оваа рибизла се одгледува по Скопје, но е многу поретка од претходната.

Фамилија **Rosaceae**

По парковите во Скопје, родот *Spiraea* е застапен со две свои секции, и тоа *sek. Chamedrion* и *sek. Calospira*. Но видовите од *sekcijata Chamedrion* се одгледуваат многу повеќе. Скоро во секој парк, обилно се застапени.

Physocarpus opulifolius Maxim. Североамериканска грмушка. Во некои паркови се внесува последните години.

Rhodotypos kerrioides S. et Z. Јапонска грмушка. Се одгледува во паркот на Зем. шумарски факултет.

Kerria japonica D.C. Грмушка по потекло од Источна Азија. Со единечни примероци се одгледува во некои паркови, а почесто се наоѓа во приватни бавчи.

Rubus ulmifolius Szechot. — капина.

Rubus Sp.

Rosa Sp. — трендафил.

Potentilla fruticosa L. Мала украсна грмушка. Се одгледува во поновите паркови.

Cydonia vulgaris Pers. — дуња.

Chenomeles japonica Lindl. — јапонска дуња. Се одгледува скоро во сите паркови. Со своите јарко црвени цветови во март и април, претставува многу убава и привлечна грмушка.

Sorbus torminalis Gr. — брекинка. Само единечни стебла се наоѓаат во градскиот парк. Природно расте по нашите шуми.

Pirus piraster Borkh. — дива круша. Природно расте во градскиот парк.

Pirus communis L. — питома круша.

Malus domestica Borkh. — питома јабука.

Crataegus monogyna Jacq. — глог. Наша автохтона грмушка.

Mespilus germanica L. — мушмула. Западноазиско дрво. Се одгледува по бавчите заради плодот.

Prunus domestica L. — слива.

Prunus armeniaca L. — кајсија (зардалија).

Prunus persica S. et. Z. — шефтелија (праска.)

Prunus triloba var. *plena* Dipp. Украсна грмушка. Се одгледува во паркот на Зем. шумарски факултет.

Amygdalus communis L. — бадем.

Prunus cerasus L. — вишна.

Prunus avium L. — цреша.

Prunus mahaleb L. — горупла. Само еден одраснат примерок е виден во градскиот парк. Застапена е по нашите термофилни шуми.

Prunus virginiana L. — Декоративен вид, по потекло од Северна Америка. Група од дрвја, стари околу 25 год. кои раѓаат обилно, се одгледуваат во првиот дел на градскиот парк.

Prunus laurocerasus L. Грмушка со трајнозелено лисје. Во Скопје е внесена последните години, поради кое се среќнуваат само млади примерци. Потекнува од Југоисточна Европа и Западна Азија.

Prunus pissartii Carr. — црвена слива. Азиски вид. По Скопје е често застапена. Се одгледува по парковите и приватните бавчи.

Фамилија Papilionaceae

Gleditschia triacanthos L. — гледич. Вид кој е природно раширен во Северна Америка. Со поголеми стебла е застапен во повеќе паркови, а воглавно се користи за жива ограда.

Gymnocladus canadensis Lam. — гимнокладус. Високо Североамериканско дрво. Се одгледува во паркот на Земјод. шумарски факултет.

Cercis siliquastrum L. — јудино дрво. Природно расте во средоземноморските области и Западна Азија. По Скопје се одгледува ретко, но се виѓаат единечни стебла до 5 м. високи, кои раѓаат клијаво семе.

Sophora japonica L. — софора. Источноазиско дрво, кое се одгледува во повеќе скопски паркови. Не се ретки стебла и од 25 год. стари, кои дават клијаво семе.

Sophora japonica var. *pendula* Lond. Софора со висеки гранки. Се одгледува само со декоративна цел.

Robinia pseudacacia L. — багрем. Кај нас, а и по Скопје, е толку раширен и одомакен вид, така да неупатениот човек тешко би поверувал дека багремот е пренесен од Северна Америка. Се одгледува во сите паркови, а се употребува и за жива ограда. Осем тоа, по Скопје се одгледуваат и неговите вариетети:

Robinia pseudacacia var. *erecta* Rhed. Багрем со пирамидална форма.

Robinia pseudacacia var. *umbraculifera* D. C. Багрем со топчеста форма и без трнови.

Robinia pseudacacia var. *decaisneana* Carr. Багрем со розови цветови.

Robinia hispida L. — Североамериканско дрво. Макар да со своите убави соцветија претставува дрво со голема декоративна вредност, по скопските паркови е сосем ретко.

Colutea arborescens L. — плускавец. Грмушка, природно раширена по нашите термофилни шуми. Се одгледува во паркот на Зем, шумарски факултет.

Caragana arborescens Lam. — карагана. Повисока азиска грмушка. Со единечни ретки примероци се одгледува во градскиот парк.

Wistaria sinensis D.C. — глицинија. Источноазиски вид, кој расте качувајќи се по дрва и зидови. По Скопје се одгледува воглавно во дворови и бавчи.

Amorfa frutcosa L. — аморфа. Грмушка, природно раширена во Северна Америка. Во градскиот парк веќе почнува спонтано да се шири.

Laburnum vulgare Gris. Често се среќава во градскиот парк, каде растат примерци и до 5 м. високи. Јужноевропски вид.

Фамилија **Elaeagnaceae**

Elaeagnus angustifolia L. — дива маслинка. Јужноевропски и Азиски вид. Во Скопје најповеќе се одгледува во градскиот парк. Единечни стебла, високи до 10 м. се виѓаат и по градот.

Фамилија **Punicaceae**

Punica granatum L. — калинка. Интересантно е, да овој медитерански вид, кој на југ до Демир Капија се одгледува во пошироки размери, може успешно да расте и во климатските услови на Скопје.

Фамилија **Cornaceae**

Cornus mas L. — дрен. Неколку стебла се одгледуваат во градскиот парк. Природно расте по нашите термофилни шуми.

Cornus sanguinea L. — песји дрен. Природно и во групи расте крај Вардар.

Cornus alba L. — По потекло од Северна Америка. Виден само во паркот на Зем. шумарски факултет.

Фамилија **Araeiaceae**

Hedera helix L. — бршлен. Природно расте во врбаците крај Вардар, а се одгледува и по дворовите и бавчите на Скопје.

Фамилија **Solanaceae**

Lycium barbarum L. — самоград. Витална грмушка најчесто виѓавана по оградите, а во парковите е поретко застапена.

Solanum dulcamara L. Природно расте крај Вардар во градскиот парк.

Фамилија **Scrophulariaceae**

Paulownia tomentosa S. et Z. — пауловниа. Источноазиско дрво. Неколку постари стебла високи до 8 м. кои дават род со клијаво семе, се одгледуваат во градскиот парк.

Фамилија **Bignoniaceae**

Catalpa bignonioides Wal. — каталпа. Природно расте во Северна Америка. И тој е еден од првите видови засадени при создавањето на градскиот парк. По Скопје е доста раширен.

Campsis radicans Seem. Декоративна повијуша по потекло од Северна Америка. Осем во градскиот парк, се одгледува и по некои дворови на градот.

Фамилија **Loganiaceae**

Buddleja variabilis Hemsl. — будлеја. Источноазиска грмушка. Одгледувањето и по Скопје е почнато после војната, поради кое воглавно се виѓава во поновите паркови.

Фамилија **Apocynaceae**

Nerium oleander L. — лијандер. Средоземноморско дрво. По Скопје се одгледува во садови, кои преку зимата мораат да се склонуват, поради опасност од измрзнување.

Фамилија **Oleaceae**

Fraxinus excelsior L. — воден јасен. Наш планински вид. Се одгледува во градскиот парк.

Fraxinus excelsior var. *pendula* Ait. По парковите се виѓава почесто од претходниот.

Fraxinus oxycarpa Willd. Еден од најповеќе култивираниите видови во Скопје. Скоро секоја година дава обилен род. Наш автохтонен вид.

Fraxinus americana L. — американски јасен. Природно расте во Северна Америка. По Скопје е сосем ретко застапен.

Fraxinus pennsylvanica March. Североамериканско дрво. Во парковите и дрворедите на Скопје токму тој е најчесто застапен.

Fraxinus ornus L. — црн јасен. Со по неколку стебла се одгледува во градскиот парк и во паркот на Клиничката болница.

Forsythia suspensa Vahl. — форзитија. Источноазиска украсна грмушка. Присаствието ѝ скоро во сите паркови е наполно јасно видливо во март и април, кога е во полн ек на своето цутење.

Syringa vulgaris L. — јоргован. Се одгледува скоро во сите паркови, а не е редок ни во приватните дворови. Во НРМ е автохтонен вид.

Ligustrum vulgare L. Природно расте крај Вардар.

Ligustrum ovalifolium Hassk. Источноазиска зимзелена грмушка. Многу се одгледува во градскиот парк.

Фамилија **Caprifoliaceae**

Sambucus nigra L. — бозел. Се одгледува во градскиот парк, а природно расте и во врбаците крај Вардар.

Viburnum opulus L. — карпоп. Декоративноста му произлегува од топчестите му соцветиња. Се одгледува во парковите и приватни дворови, стерилна форма.

Symphoricarpos racemosus Michx. Североамериканска украсна грмушка. Застапена е скоро во сите паркови.

Symphoricarpos orbiculatus Moench. И оваа грмушка потекнува од Северна Америка. По Скопје, сравнително поредко се култивира од претходната.

Lonicera tatarica L. Средноазиска грмушка. Се одгледува по парковите. Напролет, вегетацијата ја почнува меѓу првите видови.

Lonicera nitida Wils. Мала грмушка со трајнозелено лисје. Се одгледува во паркот на Зем. шумскиот факултет.

Diervilla florida S. et. Z. Украсна грмушка природно раширена во Источна Азија. По Скопје е ретка.

Закључок

Од напред кажаното се гледа дека создавањето на парковите насади во Скопје, а со тоа и нивната сегашна дендрофлора, не датираат многу одавна. Но вопреки тоа, видовиот состав на дрвната растителност во истите е доста зголемен. Денеска, во нив може да се сретнат 166 дрвни вида, кои припаѓаат кон 46 фамилии и 101 рода. во овој број, големо место им припаѓа на видовите кои природно не се раширени во НРМ, а потекнуваат од Северна Америка и Азија.

Ако го погледаме видовиот однос меѓу автохтоните (во однос на нивната припадност кон дендрофлората на НРМ) и егзотични дрвни видови, ќе видиме дека на егзотите им припаѓа 52%. Но тој однос погледан по бројчаната застапеност, ни дава подруга слика. Испакнува доминацијата на егзотите.

Постои голема несразмера меѓу учеството на иглолисните и широколисните дрвни видови. Таа несразмера е на штета на иглолисните, како во нивното видово учество, а уште повеќе во нивната бројчана застапеност.

Макар да бројот на досега одгледуваните дрвни видови не е мал, сè уште постојат големи и неискористени можности кои ги пружаат како егзотите, така и нашите автохтони видови.

Изнесените видови се забележени до крајот на 1953 година. Меѓутоа, парковата површина во Скопје постојано се зголемува, при кое, како во новосоздадените, така и во постоеките паркови се внесуваат нови видови. Значи, забележениот список не треба да се свати статички, ами како таков кој стално расте и се дополнува. Исто така, не сметаме да без исклучение сите од постоеките видови се забележени, но веројатно бројот на пропуштените не е голем.

Литература

Аник М.: Дендрологија, Шумарски прирачник, Загреб 1946 год. — Krüssmann G.: Die Lauehölze, Berlin 1937 год. — Јовановиќ Б.: Несамоникла дендрофлора Београда и околине, Белград 1950 год. — Петровиќ Д.: Стране врсте дрвећа (егзоти) у Србији, Београд 1951 год. — Ханс Ем.: Македонски народни имиња за шумски дрвја и грмушки, Шумарски преглед бр. 1, Скопје 1953 год. — Ганев Н.: Забележувањето на Софија, Софија 1942 год.

Résumé

Les parcs de Skopje et leur dendroflores

Dans l'article on traite de la dendroflores des parcs, des squares et des rangées d'arbres de Skopje, sans considérer, si elle est autochtone ou bien d'origine exotique. Au début on donne un court aperçu de la première apparition des parcs à Skopje et l'on suit leur développement. Puis on donne aperçu des espèces qui se cultivent à Skopje. On voit de leur liste qui dans la ville poussent 166 espèces d'arbres, qui appartiennent à 101 genres et 46 familles. Dans la conclusion on voit que les parcs de Skopje n'ont pas une longue histoire, mais malgré cela, leur composition au point de vue des espèces n'est pas très pauvre. On remarque également que, du nombre total des espèces, 52% sont exotiques. Mais en comparant leur représentation numérique à travers Skopje on voit qu'elles dominent. En comparant les espèces d'arbres conifères aux espèces feuillues on remarque aussitôt que les conifères considérées d'après leur aspect extérieur et leur nombre, sont très peu représentés dans la ville.

Проф. Инж. Ханс Ем — Скопје

ДВАЕСЕТ ГОДИНИ ОД СМРТТА НА НЕДЕЉКО КОШАНИН.

Во месец март се навршија 20 години од смртта на заслужниот српски ботаничар НЕДЕЉКО КОШАНИН (1874—1934). Професор на Белградскиот универзитет и член на Српската академија на науките, овој прочуен истражувач и надвор од границите на нашата земја, умеел да го возбуди интересот, да ја пресадува својата љубов за иследување на домашната флора и растителност кај многумина негови ученици. Како организатор на Ботаничкиот завод на Универзитетот и оснивач на неговата ботаничка ревија, на Кошанина му припаѓа заслугата што, после епохата на големиот ПАНЧИК, повторно се афирмира на меѓународниот план активността на српските ботаничари.

Ботаничар — теоретик, Кошанин се стремел резултатите на своите истражувања да ги користи и стопанската пракса, за што зборуваат низа негови стручни статии по пошумување планинска стопанство, културни растенија и др. Поврзаноста на Кошанина со работниот народ ја покажуваат и неговите популарно-научни написи во тогашниот весник „Борба“. Прогресивен научник, Кошанин бил, и низ целиот свој живот останал, социјалист.

Најзначајните научни работи на Кошанина се од областа на флористиката, фитогеографијата и геоботаниката,

а терените на неговите истражувања беа предимно во Србија и Црна Гора, Албанија и пред се во Македонија.

Што си спомнуваме на Кошанина, и токму на ова место, не е само поради тоа што во неговата личност цениме еден вака истакнат научник на братска Србија. Околу 20 години од својот живот Кошанин ги беше посветил предимно на истражувања за растителниот свет на убавите македонски планини. Уште во 1910 година, не осврнувајќи се на опасностите и тегобите, сврзани во она време за ваквите патувања, Кошанин ја истражувал растителноста во масивот на Јакупица. Значајната студија „Вегетација планине Јакупице у Македонији“ е резултат имено од оваа прва негова посета на нашите планини. Одтогаш познавањето на македонската флора се обогатува со истражувањата на Кошанина. Низа за науката нови видови растенија тој прв ги беше забележал и опишал. Посебно внимание одделувал Кошанин и на македонската дендрофлора, и во неговата многу значајна студија за иглолисните видови во Македонија има дадено и некои свои важни препораки за изборот на видовите при пошумувањето.

Две обимни дела врз коишто одамна работел, Кошанин не успеал да ги заврши: за флората и растителноста на Македонија е едното, и дендрологијата на Југославија другото. Но за изминатите 20 години истражувачката работа за растителната покривка на нашата земја многу е напредувала, а за ова не мала е заслугата и на самиот Кошанин. Започнатото негово животно дело се продолжува на поширока основа, така што низ работата на бројните негови следбеници и нивните резултати најдобро се запазува споменот на нивниот учител **НЕДЕЉКО КОШАНИН**.

Résumé

A l'occasion de la vingtième anniversaire de la mort de NEDELJKO KOŠANIN, botaniste connu de la Serbie, les forestiers macédoniens se rappellent à lui comme à l'investigateur mérité pour la connaissance de la flore et de l'ensemble végétal, en particulier de la Macédoine.

III РЕДОВНО ГОДИШНО СОБРАНИЕ НА ШУМАРСКОТО ДРУШТВО ВО НАРОДНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

На 19 и 20 март 1954 година се одржа во Скопје III редовно годишно собрание на Шумарското друштво во НР Македонија. Првиот ден беше посветен на поднесување на извештаите за работата на друштвото и избор на нови органи на друштвото, а вториот на одржување на стручното советување.

Собранието го отвори Претседателот на друштвото инж. Борис Грујовски, а потоа се избра работно претседателство кое раководеше со работата на Собранието. Извештај за работата на друштвото поднесе секретарот инж. Радован Акимовски, а за финансиското послување благајникот инж. Методија Костов. Од името на надзорниот одбор извештај поднесе инж. Благоја Тасиќ. За работата на редакциониот одбор на списанието „Шумарски преглед“ поднесе извештај уредникот инж. Панде Поповски.

Во својот извештај секретарот во уводниот дел, особено се осврна на улогата што треба да ја има нашето Шумарско друштво. Се нагласи дека стручните друштва добија особено значење во нашиот нов стопански и општествен живот, кој им дава можност за широк замав во нивната дејност. Таа дејност треба да се огледа во онаа жива творечка работа која со полн замав ќе го покренува нашиот стопански, а напореда со него и културен, општествен, политички и друг развиток, со цел да се убрза процесот на изградбата на социјализмот во нашата земја.

Во извештајот поопширно беше изнесена дејноста на управата на Друштвото на организационото зацврстување на теренските секции, на проблемите на друштвото и нашето стручно списание „Шумарски преглед“, за прашањата околу издавањето на шумарски прирачник, отварањето на нижето шумарско школо и друго. Се подвлече дека во поглед на организационото зацврстување на теренските секции, што беа оформени при околиските центри, прилично е постигнато, но исто така дека голем број секции не успеале да најдат содржина за активна друштвена дејност. Работата на

секциите воглавно се состои во одржување на разни стручни прздавања со дискусија, во проучување на поедини нацрти на уредби и давање мненија за истите, во соработување во стручното списание „Шумарски преглед“, во непосредно соработување со органите на народната власт преку давање помош во решавањето на шумарската проблематика и сл. Како активни беа наведени скопската, битолската, охридската и гостиварската секција. Се нагласи дека организационата форма, како што беше поставена (теренски секции при секој околински одбор), е прилично добра, а за поголема активност потребна е поусилена и посистематска работа, како на самите членови, така и на Управата на друштвото.

По прашањето за стручното списание „Шумарски преглед“ во извештајот се подвлече дека Управата прилично внимание му посветила на проблемот за потребниот стручен ниво на чланците што се примаат за печатење. Исто така, прилично е расправано за тематиката што треба во списанието да се третира, за редовното излегување на списанието, како и низа други проблеми во врска со работата на нашето стручно списание. За овие и слични проблеми прилично беше зборувано и во извештајот поднесен од страна на уредникот. Овде, како најкрупен проблем се истакна прашањето за соработници, бидејќи е нивниот број многу мал, па како таков загрижува со сериозна опасност по редовното излегување на списанието. Неоспорно дека вакви и слични проблеми неминовно го пратат секое списание во неговата почетна развојна фаза, па спрема тоа нужно ќе го пратат и нашето, но со поголемо залагање и грижа како од страна на редакциониот одбор, така и од страна на Управата на друштвото, овие проблеми ќе бидат успешно совладувани и решавани, бидејќи за тоа постојат објективни можности. Досегашниот редакционен одбор покажа голема умешност и залагање во решавањето на текуштите проблеми и придонесе да списанието застане на прилично здрава основа.

Покрај напред наведеното, во извештајот беше изнесена и работата на Управата по повод отварањето на ниже шумарско школо, како и по повод издавањето на шумарски прирачник. Се нагласи дека за овие проблеми биле оформени посебни комисији кои имале задача да ги разработат и извршат потребните организациони припреми за пристапување кон нивното реализирање. Комисиите успеале да остварат извесни свои задачи, но проблемите во целина Управата не успеа да ги реши.

Покрај изнесувањето на успехите постигнати во миналата година, извештајот даде и критички осврт за работата на Управата на друштвото, нагласувајќи дека Управата не успеала да ги оствари сите задачи кои и' беа поставени со заклучоците од миналогодишното Собрание. Како пропуст особено може да се истакне чиевницата што през целото време Управата не успеа да организира

виедно стручно советување, а осем тоа прашањата за ниже шумарско школо и шумарски прирачник, како што е горе истакнато, останаа нерешени и како такви предадени на новата Управа.

По поднесувањето на извештаите се разви жива дискусија, во која беа истакнати низа прашања од областа на шумарството што друштвото ќе треба да ги третира и решава. Дискусијата особено значење му придаде на прашањето за афирмирање на шумарската струка, бидејќи таа уште не успеала, како кај нашата народна власт, така и кај широкото јавно мислење да го добие она реноме кое според нејзиното стопанско, социјално па и национално значење, нужно мора да го има. Во врска со ова се истакна дека е потребна широка агитациона дејност на нашето друштво и самопрегорна работа на нашите стручњаци во решавањето на сложените и тешките задачи кои им се поставуваат. Како подесни форми за популаризација на шумарската струка се наведоа предавања во народните универзитети, преку радиото, пишување на статии во весникот „Нова Македонија“, обновување на традиционалната „Недела на пошумување“ и др. Секако внимание заслужува и предлогот на претставниците на студентите по шумарство кои рекоја дека еден дел од таа агитационо-популаризациона дејност би можеле да преземат на себе, со тоа што би одржувале разни предавања и приредби по нашите градови и села. Меѓутоа, за ваква нивна дејност друштвото би требало да им обезбеди извесни финансиски средства.

Во дискусијата исто така големо внимание му беше посветено и на прашањето за активност на теренските секции на друштвото. Се истакна дека формата на нивната дејност може да биде најразновидна, односно специфична за секоја секција. Како нарочно корисно би било нивното самоиницијативно ангажирање во прибирање и разработување на низа теренски податоци што се од неоцењива важност за нашата наука и пракса. Доколку истите немаат можност за обработка на тие податоци, пожелно е да ги доставуваат на нашите научни установи. На овој начин и нашето списание „Шумарски преглед“ ќе добие побогата и поразновидна содржина, а воедно би се зголемил и бројот на соработниците. Покрај ова, секциите би можеле да ја развиваат својата друштвена дејност и по пат на формирање клубови, тамо каде што за тоа постојат услови (напр. скопската секција). По однос на стручното издигнување на членството секциите би требало да организираат курсеви за спремање на стручни испити за сите рангови на шумарските стручњаци, да прават локални и стручни екскурзии и сл.

Како необично важна задача на друштвото се истакна потребата за поголема грижа за стручното ниво на нашите чувари на шуми, како и на шумарските техничари. Во врска со ова прашање се нагласи дека е потребно новата управа да му посвети сериозно внимание на прашањето за отварање на ниже шумарско школо,

издавање на шумарски прирачник и покренување на подлисток во нашето списание „Шумарски преглед“ кој исклучиво ќе биде наменет на потребите на нашиот стручен шумарски персонал. Прилично се дискутираше и по прашањето за средниот стручен кадар (шумарски техничари) кој го дава шумарскиот отсек при средно-техничко училиште во Скопје. Од дискусијата се виде дека шумарскиот отсек при споменатото училиште трпи од низа слабости кои негативно се одразуваат на стручната спрема на учениците. За да се отстранат тие слабости се подвлече дека е нужно Управата на друштвото да се заангажира во изнајдување на квалитетен наставен кадар, како и по прашањето за обезбедување на повеќе стални наставници, а не целокупната грижа за тој одсек да се препушти само на еден стален наставник, како што е тоа сега. Покрај ова се истакна и потребата за издавање на учебници, бидејќи учениците воглавно учат од своите белешки.

Претставниците на студентите од шумарскиот отсек при Земјоделско-шумарскиот факултет, кои присуствуваа на собранието како гости, зедоа активно учество во дискусијата и дадоа низа конкретни предлози за соработка со друштвото. Истакнаа дека тие се борат со многубројни проблеми, во што и нашето друштво би требало да им пружи помош. Особено го истакнаа пролемот за слабото завршување на студиите, за кое, покрај субјективните има и објективни причини. Предложија друштвото да интервенира кај шумските стопанства и претпријатија за давање стипендии на поедини студенти. Поради одржување врска со друштвото, изразија желба нивниот студенски клуб да биде во тесен контакт со Управата на друштвото поради посочување на поедини битни проблеми, за чие решавање би ги помогнало друштвото. Исто така изразија желба нивни претставник да присуствува на состаноците на Управата на кои ќе се третираат проблеми за кои се и тие заинтересирани. Како важен задаток на друштвото го подвлекоа и прашањето за популаризација на шумарската струка сред средношколците и самите студенти, бидејќи, како што рекоа, многу слаб бил приливот на нови студенти на нашиот Земјоделско-Шумарски факултет, особено од територијата на НРМ.

После сестраната дискусија по поднесениот извештај за работата на друштвото, се премина на точката од дневниот ред за припреми на нашето друштво по повод одржување на Шумарскиот Конгрес во Охрид. По тоа прашање зеде збор другарт инж. Борис Грујоски кој ја објасни разработената содржина на конгресот од страна на Сојузот на шумарските друштва, а воедно го подвлече големото значење на тој Конгрес за нашата струка, како и сериозноста на ангажманот на нашето друштво да се тој одржи во нашата република. Во оваа дискусија зедоа учество уште неколку другари, кои особено се осврнаа на организационите припреми и на крајот

се избра, на предлог на другарот инж. Бране Пејоски, Одбор за припреми на Конгресот во чиј состав влегоа следните другари: инж. Борис Грујоски, Спасе Куљан, председателот на Градски Народен Одбор Охрид, инж. Михајло Михајлов, инж. Вождар Ничота, инж. Димо Бекар, инж. Кочо Паунов, инж. Бране Пејоски, инж. Милош Маџановиќ, инж. Војо Стојановски, инж. Лазо Поповски и инж. Бранко Станковски.

Вториот ден беше посветен на одржување на стручното советување по тема: „Перспективен развој на обновата на шумите во Народна република Македонија, спрема проектот на 20 — годишниот план. Реферат по оваа тема поднесе другарот Инж. Борис Грујоски, директор на Управата за шумарство НРМ, чие излагање беше внимателно следено од страна на присатните.

Во рефератот се истакна дека во НР Македонија е многу послаба состојбата на шумскиот фонд одошто во останалите наши републики. Вкупната површина на шумско земјиште поделена е на 375.900 ха голини, 275.800 ха шикари и 572.900 ха високостеблени и нискостеблени шуми. Меѓутоа, високостеблените и нискостеблените шуми се прилично упропастени, така да фактичката површина на продуктивни шуми изнесува само 356.000 ха. Имајќи ја предвид ваквата положба на шумскиот фонд во нашата република, нужно е да се изврши систематска обнова на шумите, поради кое е изработен и самиот 20-годишни план. Овој план го опфаќа периодот од 1953 до 1972 год, а предвидува, покрај останалите, да се извршат следните поважни работи:

1. Да се изврши пошумување на површина од 98.000 ха.

2. Да се извршат шумски мелиорации во шикарите и деградираниите шуми на површина од 300.000 ха.

Напоредо со планот за пошумување изработен е и план за сеча, со кој треба да се регулира обемот на сечата како би бил во склад со просечниот годишен прираст.

По поднесенiot реферат се разви жива дискусија во која зеде учество голем број стручњаци. Дискусијата го потенцира огромното значење на овој така важен и крупен задаток, но истовремено таа покажа дека има низа прашања по кои шумарските стручњаци немаат оформено едно единствено гледање. Овде особено би могло да се нагласи прашањето за етатот, како и прашањето на кои површини да се даде приоритет во пошумувањето. Ова покажува дека нашето друштво треба да обрне сериозно внимание на вакви и слични проблеми, што не само ќе придонесе за поправилно стопанисување со нашите шуми, туку и за поуспешно водење на шумарската служба во целина.

На годишното собрание се избраа нови органи на Друштвото и тоа:

Управен одбор во состав: Инж. Димо Векар, Инж. Бранко Краљиќ, Инж. Михајло Михајлов, Инж. Бране Пејоски, Инж. Радован Акимовски, Инж. Кочо Паунов, Инж. Вјечеслав Поплавски, Тех. Стојан Ѓуровски, и Тех. Петар Сидеровски.

Надзорни одбор во состав: Инж. Благоја Тасиќ, Инж. Даница Михајлова и Тех. Ружа Георѓиева.

Делегати за Сојузот на шумарските друштва: Инж. Михаило Михајлов и Инж. Методија Костов.

Главни уредник на „Шумарски преглед“: Инж. Панде Поповски. Редакционен одбор: Д-р Илија Михајлов, Инж. Страхил Тодоровски, Инж. Никола Спасевски, Трајко Николовски и Инж. Момчило Андрејевиќ.

На собранието се донесоа следните

Заклучоци:

1. Да се изработат основи за обнова на шумите и мелиорација на шумските земјишта со оглед на нашето целокупно стопанско друштвена стварност и перспективен развој на нашата земја.

2. Да се овозможи подигање на стручни кадрови, способни да го извршат задатакот на обновата и заштитата на шумите во нашата република, се поставува следното:

а) Уште во 1954 год. да се отвори ниже шумарско школо за шумарско-техничко помошно особље.

б) Да се на постоечкиот шумарски отсек во средно техничкото училиште во Скопје даде сестрана помош во наставен кадар, учебни материјали и др. за да може да одговори на својата намена за создавање квалитетни среднотехнички шумарски кадрови.

в) Да се овозможи големиот број апсолвенти на шумарскиот отсек на Земјоделско-шумарскиот факултет во Скопје да ги заврши своите студии и се вклучи што покоро во нашето стопанство преку давање помош од шумарските установи и претпријатија.

г) Полагањето на државните стручни испити да се регулира со стални испитни рокови, а програмата на тие испити да се приспособи на нашата старност и потреба.

д) Да се овозможи стручно издигање на шумарските стручни кадрови по пат на стручни екскурзии и специјализации во земјата и странство. Изборот на стручњаци за специјализација да се врши по пат на конкурс.

3. За заштита и обнова на шумите од пресудна важност е свеста на широките народни маси, па затоа на пропагандата, како средство за широко просветување, треба да и' се даде прворазредно место и значење.

4. Поради значењето на обновата и чувањето на шумите за нашето стопанство, тешките услови за живот и работа на шумарските стручњаци на теренот, потребно е да се подобри материјалната

положба и праведно награди вонредниот труд и напори кои неминовно ги бара шумарската теренска служба.

5. „Шумарски преглед“, како гласило на сите шумарски стручњаци во НРМ, да ја прошири и обогати својата содржина со третирање на конкретни проблеми од нашата шумарска проблематика, да заангажира поширок круг на соработници и да отвори рубрика за нашето помошно шумарско техничко особље.

6. Бидејќи во 1954 година ќе се одржи III конгрес на Сојузот на шумарските друштва ФНРЈ во Охрид, се задолжува Управата на друштвото и избраниот одбор за организација и припреми на Конгресот да ги преземат сите нужни мерки како би организацијата на конгресот била успешна и на виисна.

После годишното собрание група шумарски инжењери, членови на новата Управа на друштвото и Одборот за подготовка на Конгресот, го посетија Претседателот на Народното Собрание на НРМ другарот Лазар Колишевски при кое го запознаа со работата на годишното собрание и најважните проблеми од нашето шумарство. При тоа, другарот Колишевски ја подвлече големата улога што ја има шумарството во НРМ за сето наше стопанство и изнесе дека ќе се презимаат и натака сериозни мерки за неговиот развој. На крајот тој вети дека ќе се направи сè во границите на можностите да се решат горештите проблеми од оваа стопанска гранка.

Р. Акимовски

ДОМАШЕН СТРУЧЕН ПЕЧАТ

Notre presse professionnelle

ПОПОВИЌ, В. — ИСКОРИШЋАВАЊЕ ШУМА. Кн. прва. Београд
1954 Стр. 458

Авторот, сегашен наставник по предметот Искористување на шумите на Шумарскиот факултет при Белградскиот универзитет, си поставил за задача, да за нуждите на студентите, а исто така и за самата оператива, ја обработи материјата од овој свој предмет во три книги и тоа:

I. Сеча на стеблата и изработка на шумските сортименти.

II. Транспорт на шумските сортименти од пенушката до осовината на јавниот сообраќај и индустриските построена за натамошна преработка.

III. Искористување на споредните производенија на шумата. Содржината на веќе излезената прва книга е следна:

Увод. I. Припремни работи, II. Сеча на стеблата, III. Кроење, IV. Обработка на стеблата и изработување на шумските сортименти (обло техничко дрво, делкано техничко дрво, цепено техничко дрво, дрво за хемиско искористување, дрво за горење, дрвен јаглен), V. Постапување на шумскиот ред и VI. Прием и предавање, на изработените производи од дрво.

За разлика од некои наши и надворешни учебници од оваа материја, оваа книга има извесни предимства не само во однос на пристапниот начин на воведувањето на читателот во материјата, туку што е поважно, обрнато е оригинално и темелно математичко-техничко анализирање при изработката на поедините шумски сортименти (на пр. за кроењето, при изработка на дужиците и др.). Од друга страна, при запознавање со техниката на обработката на самите сортименти, калкулации и слично, дадени се бројни примери кои во голем степен ја олеснуваат материјата за учење и студирање.

Теоријата на резањето и сечењето на дрво дадена е на еден современ и модерен начин, со што во голема степен оваа важна материја, која во голем број на учебници се занемарува, ќе може подобро да се совлада од самите студенти.

Учебникот е илустриран со голем број цртежи, слики и табелици, кои во голема степен ја зголемуваат неговата вредност.

Книгата е пишувана со еден лесен и пристапен стил, и бидејќи истата ќе пополни една голема празнина не само за студентите шумари, но во исто време во голема степен со неа ќе можат да се користат и стручњациите од пракса, можеме истата да ја препорачаме во секоја смисла.

Книгата ја има издадено издавачкото предприятие „Научна книга“ од Белград, но истата може да се набави и во скопските книжари по цена од 460 динари.

Б. Пејоски

ИНСТИТУТОТ ЗА НАУЧНА ШУМАРСКА ИСТРАЖИВАЊА У САРАЈЕВУ, книга II, свески 5.

Овој институт во текот на 1953 год. издаде пет свески третирајќи проблеми од областа на шумарството кои беа опфатени во тематиката на тој институт.

Даваме краток приказ на истите:

Инж. Хајрудин Бујукалиќ:

**ХЕРЦРГОВАЧКИ КРШ И ДР-
ВАРЕЊЕ НА ЊЕМУ — Сарајево,
1953 год., книга II, свеска I.**

Оваа свеска е составена од пет подглавја и тоа: I Увод, II состојба на шумскиот фонд, III сегашна потрошувачка на дрвото, IV извори на снабдувањето и V потрошувачка на јагленот и можност за нејното проширување. Проблемот што го обработи инж. Бујукалиќ не е само интересен туку и јако актуелен. Беспорно е, како тоа го истакнува и авторот, а кое го поткрепува и со цитати од Анге Премуџиќ, Кацер, Лудвиг Димиц, Андрија Гешвинд и професор Дижеле, дека на сегашниот гол крш постоеле шуми кои се уништени со вишевековно прекумерно искористување, уништувачки начин држање на стока и екстензивно пашњачко стопанисување. Човекот и стоката и на-

така остануваат најглавна претпрека за успешното решавање на обновата на шумите на кршот. Спрема тоа, не е ни чудно што дрвната маса на шумите во бившата мостарска област (околу 200.000 ха) по 1 ха изнесува просечно 23 метра кубни, а некаде паѓа дури и на 15 метра кубни по хектар. Сечивата маса во овие шуми се движи од 0 до 0,35 метра кубни по хектар. Ако се земе предвид да се тука унесени и приватните шуми кои имаат далеку подобар изглед, тогаш се доаѓа до констатација дека е положбата на државните шуми на тоа подрачје уште полоша. А прирастот на сите мостарски шуми изнесува приближно 300.000 метра кубни. Ако тоа се спореди со вкупната потрошувачка на дрво во сите домаќинства од таа област (788.000 метра кубни), ќе се види дека се појавува секоја

година дефицит во маса на огревно дрво од околу 488.000 метра кубни, односно со потрошувачката на огревно дрво од установите, предпријатијата, друштвените организации, кречани, Курмурници и слично, овој дефицит ќе зголемува на 500.000 метра кубни годишно. А сето тоа, наведува инж. Бујукалиќ, се сече најмногу од деградираните државни шуми (шикари), понекаде последните остатоци од шумската вегетација на кршот, а потоа од приватните ниски шуми и најпосле комплексни на високи шуми. Малу има случаи да сечата во шикарите се врши во вид на чистење, ресурејкција и сл. туку се сече без ред, а често пати дрвјата се вадат заедно со пенушките. Меѓутоа, и покрај оваквата состојба, употребата на јаглен во ова подрачје е незнатна, а тоа се должи воглавно на следните причини:

1. Не постои навика за употреба на јаглен кај селските домаќинства.
2. Голем број отворени огништа.
3. Постоеќите штедњаци не одговараат за употреба на јаглен и
4. Недостаток на организирана работа за вадење на јаглен и високите цени на јагленот.

Овие причини би требало секако да се отклонат и создадат поволни услови за што поширока употреба на јагленот, а што помала употреба на дрвото. На крајот авторот во заклучоците дава извесни предлози, по наше мислење сосем оправдани, на кој начин да се реши прашањето за дрварење во ова подрачје и обновата на шумите на Херцеговачкиот крш.

Оваа свеска е од посебен интерес и за шумарските стручњаци

во НР Македонија, а со оглед да најголем дел (ако не и исцело) од голините во нашата Република се постанале на таков начин, па и проблемите со кои се бориме се скоро еднакви како на Херцеговачкиот крш.

Инж. Миливоје Симуновиќ:

СЕПТЕМБАРСКА СЈЕТВА ЧЕМ-ПРЕСОВОГ СЈЕМЕНА У РАСАДНИКУ, Сарајево 1953 — книга II, свиска 2.

Во оваа свеска авторот ги изнесува предностите на есенската сеидба на семето од чемпрес над пролетната сеидба. Преди сè, со есенската сеидба осетно се намалуваат трошоците, работната рака околу негата на младите чемпресови фиданки е помала, а квалитетот на фиданките е подобар. Авторот наведува дека сè најповолни услови за сеидба на семето од чемпрес во месец септември т. е. веднаш по неговото созревање. Тогаш земјата има доволно влага, така што не е потребно заливање до поникот, како што е тоа потребно при пролетната сеидба, поникот се јавува при крајот на септември или во првата половина на октомври, кога опасност од инсолација и од сувите дневни ветрови нема, па не е потребно ни засенување, а до првите жешки дни поникот е толку ојачал што ни тогаш не е потребно засенување т. е. станал отпорен спрема летните екстремни температури.

Изнесувајќи обилни податоци за температурата на воздухот, релативната влага и врнежите,

од кои се гледат временските услови во времето кога се вршела сеидбата, авторот доаѓа до заклучок дека може да се врши есенска сеидба на семе од чемпрес и на подрачја со субмедитеранска клима, меѓутоа треба да се води сметка за тоа да сеидбата не се врши во првата половина на септември, да семето не се сее подлабоко од 2 см. ни плитко од 1 см., по извршената сеидба да се одржава постојано влажноста на земјиштето, најсовесно и редовно вршење нега на тие култури и т. н.

И ако се добиените податоци плод на двогодишни посматрања и дека ќе треба истите да се повторат уште неколку пати, овие резултати имаат и практична вредност. Сведокава е комплетирана со две табели и богат приказ на снимци од природното подмладување на чемпресот и резултати од пролетната и есенската сеидба на семето од обичен чемпрес.

Инж. Александар Панов: НО-ВИЈА ИСКУСТВА ПРИ СТРАТИФИКАЦИЈИ ШУМСКОГ СЈЕМЕНА, Сарајево 1953 год., книга II, свеска 3.

Во оваа свеска авторот ги изнесува резултатите добиени во тригодишните испитувања на шумарскиот институт во Сараево, а по материјата за стратификација на шумските семења. Опитите се вршени во две опитни станици и тоа во Биело Поле (близу Мостар) и во Усор. Авторот вршел опити со семе од црн јасен (на кого обрнал најголемо внимание и

има најголем број проби), семе од копривка, махалепка и орев. Вршејќи споредби со стратифицирано и нестратифицирано семе од црн јасен тој дојде до следните заклучоци: 1. за разлика од белиот јасен, семето од црн јасен собрано уште незрело т. е. во август и првата половина на септември, даде сосем незадоволителен резултат. Тоа ути нало просечно 90%, та спрема тоа не треба ни да се собира ако не е наполно зрело. 2. Есенската сеидба (на нестратифицирано семе) не треба да се врши порано од втората декада на месец октомври, а најпогодно е да се врши околу први ноември. 3. Стратификацијата да се врши во песок, а се препорачува сеидбата да се врши во што поракло, песокливо, земјиште. Стратификацијата со листинец не е поволна за јасенот. 4. Семето од црн јасен најдобро е да се збира во средината на месец октомври и тоа при убаво, ведро време. Потоа, да се држи на сув таван или во сува визба до крајот на ноември, а евентуално до среде декември, а потоа да се чува во стратификала сè до самата сеидба која што треба да се изврши при крајот на март или во април.

Покрај ова дадени се и извесни заклучоци за третирање на семето од бел јасен, изнесени се податоците за липата, габерот и јаворот што се добиени при испитувањето на опитната станица во Усор.

Поради актуелноста на ова прашање, особено за црниот јасен, кој е од извонредно значење за пошумувањето во нашата земја, оваа статија заслужува поголемо внимание.

Инж. Јаков Сучиќ: О АРЕАЛУ ПИТОМОГ КЕСТЕНА НА ПОДРУЧЈУ СРЕБРЕНИЦЕ СА КРАТКИМ ОСВРТОМ НА ОСТАЛА НАЛАЗИШТА КЕСТЕНА У НР БиХ, Сарајево 1953 год., книга II, свеска 4.

Во оваа свеска авторот ја истакнува важноста и значењето на питомиот костен на подрачјето на Сребреница, дава податоци (како тој нагласува приближни) за неговата распространетост во НР Б и Х, ги опишува климатските и почвените услови под кои вирее питомиот костен како и биолошките и фитосоциолошките односи на ареалот на питомиот костен во НР Б и Х.

Авторот исто така забележува дека костенот во НР БиХ се наоѓа во деградација - назадување, како површински така и узгојно. Од податоците што се наведени за пошумувањето и узгојот на костенот на подрачјето на некои Шумски управи во НР БиХ порано и во последно време се гледа дека постигнатите резултати се незначителни, а тоа е во прв ред последица на слабото познавање на физиолошките, педолошките и фитосоциолошките одлики на костенот, кои ја условуваат интродукцијата и културата на костенот. При тоа, авторот заклучува дека многу наши практичари ги занемариле во својата работа овие прохтеви на костенот поради што и неуспешале во пошумувањето со овој вид, кој е голем

пробирач во поглед на климатските, едавските и геоморфолошките услови. Пред секое пошумување мораат добро да се проучат и упознаат овие услови кои во сушност го условуваат животот и растењето на костенот.

Костенот ги изгубил многу свои природни наоѓалишта поради негативното дејство од човекот, та деградираните и запустените состојни на север и непродуктивните костењари мораат да се обноват со узгојно мелиоративни мерки, водејќи при тоа сметка за обликот на узгојот и намената на тие костенови шуми.

Оваа свеска содржи бројни податоци за климатските, едавските, геоморфолошките, фитосоциолошките и др. услови. Таа е потполнета со многубројни табели и илустрирана со извонредно успешни снимци. Несомнено, оваа свеска во голема мера ќе му користи не само на шумарските стручњаци во НР Б и Х туку и во сета ФНРЈ кои се занимаваат со прашањето за узгојот и пошумувањето со овој така ценет вид.

Инж. Људевит Патаки: ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ БОСАНСКИХ ШИКАРА, Сарајево, книга II свеска 5.

Авторот во овој чланак дава една прелиминарна информација и еден општ приказ на шикарите во Босна. При тоа тој не запознава со терминот „шикара“ и „шибљак“ при кое се осврнува на Г. Бек, Ј. Весели, Хоровиц, Петрашек, Гешвинд, Димиќ, Хол, а во прв ред на проф. Др. Лујо Адамовиќ. Проф. Адамовиќ под

појмот „шибљак“ подразбира грмушести творевини од примарен карактер т. е. створени сами од себе, без претходно обезшумување на површините што ги заземаат. Тој не ги смета за закржљали остатоци од некогашни високи шуми. За разлика од овие, проф. Адамовиќ под појмот „шикара“ подразбира грмушести творевини од секундарен карактер, кои за својот постанок има да благодарат во прв ред на човешката делатност. По ова, сè уште не е расчистено прашање, како наводи авторот, досега не се изјасниле ни тогашните нити пак новите автори во своите билногеографски и флористички прикази. Меѓутоа, авторот по ова прашање заклучува дека во Босна се работи за една единствена и генетски истоветна растителна формација од типичен изглед, но која е на различни генетски регресивни ступњеви, односно да се Адамовичевите шибљаци, сèкако не сите типови, во сушност деградирани шикари.

Натака, изнесувајќи да на подрачјето на Босна, спрема стварните и денес признати податоци, од вкупната површина под шуми која изнесува 1.512.172 ха, 24,3% или 367.364 ха се шикари, авторот дава приказ за пореклото и причините за настанувањето на шикарите со кус историски осврт за регенерационите способности на шикарите, а се осврнува и на вегетационските облици на ниските шуми.

Иако е прашањето за шикарите јако сложено, авторот успеал да ни даде еден користен пре-

глед на горните прашања, а сèкако ќе може во скоро време, во што и авторот верува, да излагањата по оваа материја ги користи и оперативата, а врз база на веќе поставените опити и оние што ќе се поставуваат во иднина.

И оваа свеска е од посебен интерес за нашите шумарски стручњаци, бидејќи да и ние се бориме со истите тешкотии со кои се борат нашите колеги во Босна, бидејќи и ние имаме големи површини под шикари како и во Босна.

П. П.

ЛОВАЧКИ ПРИРУЧНИК

издание на Ловачка книга, Загреб 1953 год.

Ловечкиот приручник ја опфаќа целосно материјата од ловство т.е. историјатот на ловството, ловецот и ловното законодавство со почетокот на ловното право, разните системи, законодавство и прописи, кривичниот законик и ловството и др.

Во ловечкиот приручник убаво се разврстани видовите на дивеч давајќи за секој вид описание. Потоа, обработена е материјата за развојот на роговете на еленот, срната, дивокозата, муфлонот и козорогот.

Поглавјето за узгој на дивечот дава куса ловна зоогеографија, факторите за развој и опстанок на дивечот, бонитирање на ловиштата воопшто, како и за поедини видови дивеч. Натака, одредување бројната состојба на дивечот спрема бонитетниот разред, редовен отстрел, узгој на поедини

видови дивеч, како и штети што ги проузрокува дивечот. Искрпно се разработени и болестите на дивечот и хигиената на ловиштата.

Во поглавјето „уредување на ловиштата“ покрај другото, опишани се ловно техничките објекти, утврдување бројната состојба на дивечот, годишниот отстрел, за годишниот или оквирниот план на ловното стопанство и за шумсколовните просеки.

Ловачкото оружје и муниција исто така е добро обработено во најважните работи, потоа ловната кинологија со опис на ловечките кучиња, узгој на истите, оценување на работа, школување, старост и болести.

Прилично опширно се обработени и начините за лов, воопшто, како и лов на поедини видови дивеч.

Во прирачникот е обработена и постапката со убиената дивеч и нејната отпрема, гулењето и свлачењето на кожата.

Посебно поглавје е и за уништувањето на грабливците, како перјастите така и влакнестите.

Ловечките трофеи, како и меѓународните формули за нивното

оценување, а исто и за кожата на дивечот, исто така е дадено во прирачникот.

Покрај горе наведените работи во прирачникот се обработени и материјалите за опрема на ловците, должностите на ловците во поедини месеци, ориентација на терен, за несретни случаи, како и за одредување на староста на дивечот, колку долго живее дивечот, време на парењето и лежењето на дивечот, како и занимљивостите од подрачјето на не-дисциплината.

Прирачникот има 380 страници и содржи обимен материјал, кој може добро да му послужи на шумарските струџаци и ловци за стручно подигање и упознавање со ловната наука воопшто. Прирачникот може многу добро да послужи на студентите по шумарство и шумарските техници. Тој може да биде од корист секому кој се интересира за ловството.

Книгата може да се нарача при „Ловачка книга“ Загреб улица „Брисловичева“ број 9/II, по цена рд 580 динари, во полуплатнен повез.

Д. Шалтански.

Преглед на домашниот повремен печат

I) Шумарски лист: бр. 11/1953 год. Загреб, ги донесува следните трудови:

1. Ј. Шафар: Процес на подмладувањето на елата и буката во Хрватските прашуми.
2. Б. Пејоски: Некои карактеристики за смолата од муника.
3. Д. Радимир: Развикот на смоларењето во НР Хрватска и производството на смола во светот.

II) Народни шумар: бр. 12/1953 год. Сараево, ги донесува следните трудови:

1. Инж. М. Гојмерац: За отгарањето на шумското подрачје „Мањача — Дубичка река“.
2. Инж. Ј. Пашалиќ: Структурата за механичката преработка на дрвото во НР Б и Х и мерки за нејното развивање.
3. Инж. Р. Колаковиќ: Во врска со предлог-нацртот на уредбата за ликвидација и узупрација во НР Б и Х.
4. Инж. П. Зариќ: Извоз на дрвото во НР Б и Х.
5. Инж. Б. Поповиќ: Педолошки испитувања на шумарскиот расадник Усор кај Добој.

III) Гоздарски весник: бр. 10/1953 год. Љубљана, ги донесува следните трудови:

1. Др. Ј. Клаута: Од економиката на смоларењето.
2. Инж. С. Цвек: Какви треба да се нашите шуми на крашките терени.
3. Инж. Ф. Стерм: Премерување на состоини по Bitterlich-ова метода.

IV) Лес бр. 9/10-1953 год. Љубљана, ги донесува следните трудови:

1. Инж. З. Турк: Советувања за стопанисување на дрвото во Словенија.
2. Инж. Ф. Строин: Развоток на индустријата за дрвни плочи во светот и кај нас.
3. Инж. Ф. Севник: Стопански советувања-важни друштвени економски организации.
4. Инж. М. Словник: Поголемо внимание за правилноста на дебелината на пилените сортименти.
5. Инж. Р. Цивидини: Забелешки од патувањето по Германија, Швајцарија и Австралија.
6. Инж. Ф. Флацх: Припремање на пили.
7. Шумарски, дрвно-индустриски и ловачки музеј.

Ј. Спанцова

НАДВОРЕШЕН СТРУЧЕН ПЕЧАТ

(La prese professionelle etrangere)

BIBLIOGRAPHY of FORESTRY and FOREST PRODUCTS.

Издадена од страна на ФАО (Рим). Оваа библиографија ја опфаќа целокупната светска шумарска публицистичка дејност, разбира се онаа која се регистрира во сличните библиографски прегледи. Издадени се две книги и тоа: јануари-јули, 1952 година и јули-декември, 1952, вкупно страни 249.

Библиографски материјалот е поделен спрема номенклатурата што е усвоена од страна на Земјоделската библиографија, издадена од Депарتمانот за земјоделие на САД.

Во колку некој би се интересирал за некои трудови цитирани во библиографскиот преглед, од истите може да се добие микрофилм, односно фотокопија.

YEARBOOK of FOREST PRODUCTS STATISTICS, за 1952 и 1953 година. Издадени од FAO (Рим). Стр. 171, односно 153.

Оделението за шуми и шумски производи при оваа меѓународна организација има скоро седум години како ги издава годишните статистички податоци за сите зачленети земји (68), а исто така и за тие земји кои не се членки. Бидејќи, во овие годишници се наоѓаат интересни податоци, во најкуси црти би се задржале на најважните.

Се проценува дека во текот на 1952 година е било посетено околу 1.429 милиона кубика дрвна маса, што претставува, спрема 1951 година зголемување од околу 16 милиони кубници. Се смета исто така да горната цифра ја опхваќа за околу 95% посетената дрвна маса во целиот свет.

Во поедините географски подрачја производството на дрво и дрвните производи се движело како следи:

Подрачје	1 9 5 1		1 9 5 2	
	Вкупно	Од тоа техничко дрво	Вкупно	Од тоа техничко дрво
	в о м и л и о н и к у б и ц и			
Европа	266	161	261	160
СССР	335	190	365	205
Канада и САД	381	310	375	309
Јужна Америка	171	22	170	22
Азија	146	51	143	53
Африка	92	9	93	10
Пацифик (Аустралија и други острови)	22	11	22	12
Вкупно	1,413	754	1,429	771

Од вкупно посетеното дрво процентуално отстаѓа на следниве сортименти:

пилањски и фурнирски трупци	36%
целулозно дрво (вклучително и за трљаница)	10%
јамско дрво	3%
друго индустриско дрво	5%

Вкупно техничко дрво 54%

Огривно дрво 46%

Од интерес е да се наведе дека насекаде се осетува тенденција за намалување на процентот на огревното дрво, кој е многу голем, а зголемување на процентот на дрвото за техничка и индустриска потреба. Исто така се зголемува и учеството на целулозното и јамското дрво спрема другите технички сортименти, што се заклучува и од следниве податоци:

1950	28,8%
1951	32,7%
1952	33,1%

Се проценува да вредноста на посеченото дрво во светот изнесува во 1952 година околу 19.200 милиони амерички долари.

Од произведените количини дрво и дрвни производи во 1952 година, околу 20% е било предмет на надворешна трговија. Најповеќе учествуваат во извозот следниве земји:

Од вкупното производство
извезува

Финска	95%
Австрија	89%
Канада	59%
Шведска	51%

Како најголеми земји кои увезуваат дрво и со тоа ги покриваат потребите за околу 90% се Англија и Холандија.

Пилената граѓа (вклучително саџади и железнички прагови) во текот на 1952 година изнесувала 245 милиона м³. Производството на шпер и други дрвни плочи проценето е на 6.9 милиона м³, односно по географските подрачја:

Подрачје	во 1.000 м ³	%
Европа	1.590	23
СССР	700	10
Канада и САД	3.910	57
Јужна Америка	150	2
Африка	80	1
Азија	390	6
Пацифик	80	1
Вкупно	6.900	100

Од горниот преглед произлегува дека Европа и Сев. Америка произведуваат околу 80% од вкупното светско производство на шпер и други дрвни плочи.

Само железнички прагови произведено е во 1952 година околу 3,7 милиони м³. Од произведеното количество околу 0,7 милиона м³ се продадени вон од своите производни подрачја.

Производството на дрвна пулпа (механичка, полу-хемиска и хемиска преработка на дрвото на база на целулоза) во последните години се движело како следи:

	1950	1951	1952	1952
	во милиони тони			%
Трљаница	11,7	12,7	12,6	33
Целулоза	20,4	23,1	22,3	60
Пулпа од други видови влакна (на пр. слама, алфа)	2,4	2,6	2,8	7
Вкупно	34,5	38,4	37,7	100

По географските подрачја производството на дрвна пулпа е распоредено како следува:

Подрачје	% од светското производство
Европа	29
СССР	4,5
Канада и САД	62
Јужна Америка	1,9
Африка	—
Азија	3
Пацифик	0,5
	100,0

Од интерес е ако наведеме колкаво е трошењето на дрвна пулпа на еден становник по географските подрачја:

Подрачје	кг.
Европа	28
СССР	9
Канада и САД	169
Јужна Америка	9
Африка	2
Азија	1
Пацифик	43

Светскиот просек за 1 становник изнесува околу 19 кг. дрвна пулпа.

Производството на хартија и мукава во последниве години е изнесувало:

	1950	1951	1952	1952
	во милиони тони			%
Новинска хартија	8,9	9,4	9,8	22,1
Друга хартија за печат и пишување	8,1	8,8	8,6	19
Друга хартија	11,4	12,6	11,5	25
Мукава	15,3	16,7	15,6	34
Вкупно	43,7	47,5	45,5	100

Производството на хартија по географските подрачја изнесува во проценти:

Подрачје	%
Европа	26,2
СССР	4,6
Канада и САД	62,7
Јужна Америка	1,9
Африка	0,3
Азија	3,8
Пацифик	0,5

Најголем производител на хартија е Канада, а след тоа доаѓаат скандинавските земји (Финска, Шведска и Норвешка).

Б. Пејоски

ДРУШТВЕН ПРЕГЛЕД (APERÇUE SOCIALE)

Состанок на Пленумот на управниот одбор на Сојузот на шумарските друштва на ФНРЈ во Белград

На 21 и 22 февруари 1954 година беше одржан Пленумот на Сојузот на шумарските друштва во ФНРЈ, со следниов дневен ред:

1. Информации за досегашната работа за организацијата на шумарството и новиот закон на шумите.
2. Избор на тематика за сојузното стручно советување.
3. Припреми за конгресот.
4. Разно (прашање за изработка на напатствија за уредување на шумите, за стручната терминологија, за школството и издавање на стручните учебници, за задачите на Националниот Комитет за научни испитувања во шумарството, создавање на Комора за шумарство, и друго).

По првото прашање беше изнесена положбата со изработката на новиот закон на шумите, кој во себе ќе ги содржи и основните принципи за организацијата на шумарството, а кој треба во текот на оваа година да го донесе Сојузната народна скупштина. Бидејќи, основниот нацрт на законот уште не е изработен, дадени се предлози, што и на кој начин да се обработи во овој општ закон на шумите. Кога овој нацрт ќе биде готов ќе биде доставен до самите републички друштва на дискусија.

За второто прашање како основна тема за сојузното советување се усвои темата „Производството и трошењето на дрвото во ФНРЈ“. Одлучено е да ова советување се одржи во исто време кога и самиот конгрес.

По третото прашање каде да се одржи Вториот шумарски конгрес, одлучено е истиот да се одржи во НР Македонија и тоа во Охрид, во првите денови на месец октомври оваа година.

Сојузот е презел потребни мерки за изработување на сојузни напатствија за уредување на шумите, а паралелно со нив би се изработале и напатствија за уредување на планинските пасишта.

Во однос на стручната терминологија, бидејќи досега е малку работено по оваа материја, одлучено е да се препорача на репуб-

личките друштва да обрнат внимание на овој проблем и да преземат потребни мерки за соработување во изработката, преку националните кон југословенска стручна терминологија.

Во однос на школството, препорачано е да републичките друштва активно соработуваат кон донесувањето на наставните планови, како за нижите и, средните, така исто и за вишите школи (факултети). Во однос на високошколската шумарска настава, која не е еднолична во однос на траењето на студирањето (4 или 5 години), и поради самите наставни планови, предложено е да се одржи меѓуфакултетска конференција, на која предните проблеми би требало да се решат на еден погоден начин.

Во однос на учебниците и другите стручни книги нагласено е дека сè уште ги немаме во доволна мерка, но исто така е констатирано дека, нарочно за средните школи, се печатени повеќе учебници од истата стручна област.

Што се однесува за работата на Националниот Комитет за научни испитувања во шумарството, кој се наоѓа при Академскиот Совет на ФНРЈ нагласено е дека е нужно поради координирањето на научната проблематика и тематиката, да се одржи состанок со претставниците од сите шумарски институти, факултети, академии и др. каде предните прашања би се разгледале и предложиле потребни мерки за правилниот развој на научната работа од областа на шумарството каде нас.

Со оглед на создавањето на комори се третираше и прашањето и можностите за формирање на комора за шумарство и нејзините задачи. Оставено е на Управниот одбор да се информира за предново прашање и ги проучи можностите за формирање комора за шумарство во која би биле зачленети не само шумските стопанства туку и дрвно-индустриските претпријатија.

Предложено е да се по можност организира една стручна екскурзија во Западна Германија на база на реципроцитет. Во однос на IV Светски Конгрес за шумарство, кој треба да се одржи пред крај на оваа година во Њу-Делхи (Индија), препорачано е по можност да Југославија биде застапена со 1-3 делегати (пошукување, искористување и дрвна индустрија).

Во однос на бараните експерти од ФАО, одлучено е да републичките друштва предложат кои лица би можеле да дојдат предвид, како би можел Сојузот да го достави предлогот на оделението за шумите и шумските производи при наведената меѓународна организација.

Б. Пејоски

ОД СОСТАНОЦИТЕ НА УПРАВАТА НА ШУМАРСКОТО ДРУШТВО

Од Годишното собрание па до денес, Управата на Шумарското друштво во НРМ има одржано два состанка. На првиот состанок беа разгледани проблемите изнесени на годишното собрание, а нарочно оние што бараа преземање на итни постапки поради успешно решавање на истите. Како такви во дискусијата се истакнаа прашањата за унапредување на шумското производство, за агитација и пропаганда, за значењето на шумарската струка и служба, за проектирањето и ревизијата на проектите во шумарството, за школството, за издавањето на шумарскиот прирачник и за организирање на стручни екскурзии. Овие проблеми, несомнено се од таков карактер што бараат перманентна грижа од страна на Управата, како би се постигнале што подобри резултати. Имајќи го ова предвид, Управата одлучи да формира комисији за поодделните проблеми, што би биле задолжени да изнајдат најпогодни форми за реализирање на поставените им задачи. Секоја комисија воедно би имала свој раководител кој се задолжува да ги свика останалите членови и веднаш отпочне со работата. Преку раководителите Управата би одржувала непосреден контакт со комисиите поради давање помош и евентуални суштествити за нивната работа, доколку за тоа се укаже потреба.

Покрај ова, на првиот состанок се дискутираше и за поедини текуќи проблеми на друштвото ка-

ко што се: прашањето за организационите припреми за II Шумарски конгрес, кој ќе се одржи во Охрид; прашањето за друштвени простории; прашањето за годишни собранија на нашите теренски секции и друго.

Вториот состанок што се одржа на 13.IV.54 год. беше исклучиво посветен на проблемите околу одржувањето на Сојузното стручно советување. На овој состанок присуствуваше и делегатот на Сојузот на шумарските друштва ФНРЈ Инж. Бранислав Шикиќ.

Во своето излагање другарот Шикиќ особено се осврна на значењето на Сојузното стручно советување за нашата струка, како и на значењето и улогата на нашите друштвени организации во нашиот нов стопански и политички живот. Понатака истакна, дека за советувањето постои големо интересирање кај нашите највисоки раководители, поради кое треба да се изврши добра припрема на истото, а рефератите благовремено и темелно да се обработат. Советувањето треба, преку заклучоците што ќе се донесат, да даде основа за перспективниот развој на шумарството, како и база за идната економска политика во шумарството. Потоа другарот Шикиќ премина на објаснувањето на проблематиката околу изработката на поедини реферати спрема добиените тези

од Сојузот на шумарските друштва ФНРЈ, со што е задолжено и нашето друштво. Бидејќи тезите се базираат на прибирање на низа податоци од целокупната дејност на шумарската служба, во дискусијата особено се истакнаа потешкотиите околу прибирањето на потребните податоци, и тоа дотолку поскоро што во нашата република и Заводот за статистика не располага со овие нужни податоци. Меѓутоа, се подвлече дека со посериозен ангажман на нашите луѓе, ќе може да се одговори на овој тежок, но важен задаток.

На крајот се избраа комисији за изработка на поедините реферати,

кои во сушност ќе бидат кореферати на рефератите во сојузни размери.

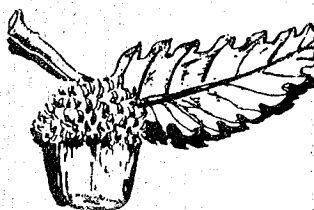
Предвидено е да се изработат следните реферати (кореферати):

1. Основни елементи стања и смерници за уравниотежување биланса дрвета. (општ реферат).
2. Шумска производња.
3. Основни елементи за привредно планирање.
4. Потрошња (потреба) дрвета за непосредну употребу.
5. Примарна прерада дрвета у индустрији.
6. Финална дрвна прерада.
7. Извоз дрвних производа.

Р. Акимовски

ШУМАРСКИ ВЕСНИК

ПОДЛИСТОК ЗА ШУМАРСКО-ТЕХНИЧКИТЕ ПОМОШНИ СЛУЖБЕНИЦИ ВО Н

Молика на Перистер

СОДРЖИНА

Како да постапиме при га
нешто на шумски пожар

Правилник за звањата и п
јитице на службениците во ш
марско-техничката помошн
служба

Правилник за изменување
правилничкиот за звањата и п
јитице на службениците во
шумарско-техничката
помошна служба

Повремен стиручен печат

Со излегувањето на сисанието „Шумарски преглед“ се реши едно многу важно прашање за шумарските инженери и техничари во нашата Република. Тоа не значи дека не можат и не треба да го користат тоа сисание и шумско-техничките помошни службеници. Напротив, во него се печатени извесни работи наменети во прв ред на нив. Меѓутоа, да би могле шумарско-техничките помошни службеници најолно да го користат сисанието „Шумарски преглед“ и активно да соработуваат во него, III годишно собрание на Шумарското друштво во НРМ одлучи да како прилог кон тоа сисание излегува подлистото „Шумарски весник“. Материјалот што ќе се обработува во овој подлисток треба да биде наменет на стручно, полиичко, културно и организационо издигнување на нашите шумарско-технички помошни службеници и пред сè да во него соработуваат самите ние. Тоа пак не значи дека не можат да соработуваат и шумарските техничари или инженери. Напротив, сите проблеми од работата и живото на шумско-техничките помошни службеници ќе треба да се изнесуваат во „Шумарскиот весник“ и придонесат за нивно побрзо и поправилно решавање, без оглед кој ги изнесува. А проблеми има многу. Да се пошешиме на зборовите на другарот инж. Борис Грујоски, Директор на Управата за шумарство на НРМ: „Во чувањето на шумите се појавува како проблем состојбата на чуварското особље при шумарските служби, кое е недоволно стручно подготвено, неприремено во денешните услови пошто да одговори на своите стручни и организациони задачи, кои произлегуваат од нивната секидневна работа, со што се наложува да се поистото поведе поголема грижа и обезбеди нивно стручно и културно издигнување“. Овие зборови сосем убедливо зборуваат во каква состојба се наоѓаат нашите шумарско-технички помошни службеници и каква грижа треба да им се обрне за да се осособат за правилно извршување на својата служба. Ова ситанува уште поактуелно ако се има предвид да се шие најмногубројниот шумарски кадар кај нас, да им се поверува извршувањето на многу задачи за кои се шие неподготвени и да им е поверено наго-

лемото народно благо-шумиште. Покрај нижешто шумарско школо што ќе треба да се отвори во текот на оваа година, шумарскиот прирачник што ќе излезе исто во оваа година, разни курсеви, семинари и предавања што треба да се одржуваат по шумските стопанства и други шумарски пријателја и установи, несомнено е дека „Шумарскиот весник“ ќе треба да одигра најголема улога во сестраното изградување на нашиот шумарско-технички помошен кадар. Преку него треба да се врши измена на искуствата и мислењата, изнесуваат усесиите и недостигаоциите, укажува на тешкотиите на кои наидуваат нашите помошни службеници при секидневната работа и живото. Тоа најдобро го осекаат самите тие и најдобро можат да го изнесат. Затоа е потребно да во прв ред тие и соработуваат во овој подлисток.

Подлистокот „Шумарски весник“ ќе донесува статии од областа на шумарството, дрвната индустрија, водостопанството, ловството и шумарското законодавство. Покрај тоа ќе се дава преглед на повременото печат и други книги што излегуваат за шумарско технички-помошни службеници во нашата земја, така што во своето изградување ќе можат да се користат и со нив.

„Шумарскиот весник“ ќе треба во догледно време да прерасте во самостојно списание, а кога ќе се формира друштво на шумарско-техничките помошни службеници во нашата земја, да биде орган на тоа друштво.

Покренувајќи го подлистокот „Шумарски весник“ се надеваме дека ќе најдеме на полна поддршка кај шумарско-техничките помошни службеници и другите шумарски стручњаци во нашата земја со кое ќе се прошири уште повеќе и бројот на читателите на нашето списание.

КАКО ДА ПОСТАВИМЕ ПРИ ГАСНЕЊЕТО НА ШУМСКИ ПОЖАР

Шумскиот пожар спаѓа во редот на оние штеточини кои за кусо време можат да ѝ нанесат на шумата катастрофални штети и да од основа го изменат изгледот на една шума и стопанисувањето со неа. Шумскиот пожар се смета како најопасна и редовна шумска штеточина. Најопасна затоа што е кадар да се разбеснее во такви размери што е скоро невозможно да му се стане на пат (барем за нашите услови), а редовна затоа што е толку честа појава така што мора постојано да се мисли на него и бидеме подготвени да го локализираме пред да е успеал да загосподари со теренот.

Шумски пожар може да биде причинет од човек (во најголем број случаи) и од рофја. Човекот причинува пожар од невнимание (фрлајќи неугасена цигара, кибрит, оставајќи неизгасен огин, од Кумурници, варници или бачила, од локомотива и др.), од користољубие поради проширување на своите ниви или пасишта, и од осветољубие сакајќи на тој начин да

се свети на реонскиот шумар.

Шумските пожари причинети од рофја се многу ретки кај нас, но тоа не значи дека треба да ги потценуваме.

Со оглед на тоа кој дел од обрастот гори, сите шумски пожари се класирани во 4 групи и тоа:

Подземни пожар

Приземни пожар

Средни пожар и

Високи пожар.

Подземниот пожар се јавува на сувите тресетни земјишта каде гори сувата налага од тресет под горната површина од земјата. Тој е без пламен и се шири полека под земјата. Подземниот пожар се јавува и на кршот каде во пукнатините помеѓу камењата гори сувото лисје, тревки и хумус.

Приземниот пожар е најчест и при тоа гори сувата трева, пранки и сета лежашта дрвна маса. Скоро редовно од него потекнуваат и останатите видови шумски пожари.

Средниот пожар е оној при кој горат сувите и шупливи

стебла и високите пенушки, а кога пожарот не ја зафатил короната на дрвјата.

При високиот пожар огниот ја зафатил короната на дрвјата и обично се јавува во младите шуми чии корони се близу до земјата. Овој вид пожар е најопасен.

Сувиот и лесно запалив земјишен покривач, четинарските и други чисти шуми ја зголемуваат опасноста од пожар. Ако при тоа дува и ветер, пожарот се шири брзо, се префрлува од едно место на друго, се разбеснува и особено го отежнува гаснењето. Опасноста од пожар е најголема во пролет и лето, нарочно ако са тие сушни.

Борбата против шумските пожари не е ни лесна, ни краткотрајна. Меѓутоа, познавајќи ги изнесените особини на шумските пожари ќе можеме полесно да се одлучиме како да постапиме при нивното гаснење а да причинетите штети од нив да бидат што помали. Несомнено пред сè е нужно да се преземат сите предпазни мерки, како гоа го предвидува и општиот закон за заштита од пожар (службен лист на ФНРЈ бр. 29/47 год.), да не дојде до пожар. А ако и покрај тоа гој настане, тогаш е должност за сите граѓани, а во прв ред за шумарските органи да преземат итни мерки за неготото брзо и ефикасно изгаснување. Секој шумарски слу-

жбеник штом ќе дознае дека е настанал шумски пожар е должен веднаш да ја прекине секоја друга работа и со работниците кои му стојат на расположение се упати по најкус пат и со најбрзо превозно средство кон местото каде е настанал пожарот. При тоа не смее да се заборава да се понесе и алат потребен за гаснење како: лопати, казми, ашови, секири, коси, пили и др. како и рачна аптека за укажување брза помош, бидејќи не се ретки случаите на помали или поголеми озледи при гаснењето на шумски пожари. Спомнатниот закон пропишува дека секој граѓанин е должен штом забележи пожар во шума да веднаш пристапи кон неговото гаснење, ако може сам да го изгасне, или по најбрз начин да го извести било кој шумарски службеник, најблискиот народен одбор, шумско стопанство или макар кој бил орган на државната управа, војската или милицијата. Надлежниот орган или службеник, штом ќе го прими известиего за шумскиот пожар, должен е преку народниот одбор да ги повика на гаснење ватрогасците, како и сето способно жителство од околните села. Законот пропишува дека се сите жители, што се способни за гаснење, должни да ја прекинат секоја друга работа и пристапат кон гаснењето на

истиот. По општиот закон за заштита на шумите од пожар, претпријатијата и установите од подрачјето на тие населби се должни да ги стават на расположение за изгаснување на пожарот сите свои работници, справи, алат и превозни средства. Тоа значи дека се, ако е тоа потребно, мобилизира сето жителство, алат и превозни средства од подрачјето на кое е избил пожарот, а за неговото изгаснување.

Ефикасноста на гаснењето е зависна во прв ред од тоа како е организирана самата работа околу гаснењето, од дисциплината на работниците и од стручноста и умешноста на раководителот на гаснењето. Законот пропишува да со работите на гаснењето раководи по правило шумарски службеник или претставник од месниот народен одбор на чие подрачје избил пожарот (доколку повисокиот надлежен државен орган не одреди инаку). Најдобро е да со пожарот раководи најстариот шумарски стручњак, кој мора добро да ги познава месните прилики, да има искуство во гаснењето на шумски пожари, да поседува способност за донесување брзи и правилни одлуки, да ги познава законските прописи за гаснењето на пожари и противпожарната служба, да биде присебен и ужива авторитет меѓу насе-

лението. Раководителот треба да спроведе во потполност единствена команда. Од правилното раководење најмногу зависи и успехот во гаснењето. Затоа е потребно што побрзо да се образува тоа раководство, односно избере раководител. Во случај да раководителот замине од пожарното место, тој е должен да одреди свој заменик и тоа го соопшти гласно да сите го чујат и му се покоруваат во натамошната работа на неговиот заменик.

Раководителот е пак должен да веднаш ги проучи месните прилики, правецот и брзината со која се движи пожарот, направи план за гаснењето и изврши распоред на работната сила. Во планот задолжително да бидат внесени линиите кои го дејат шумскиот обраст (просеки, патишта, рекички, голи површини, мочуришта и сл.), а кои можат да се искористат за што побрзо локализирање на пожарот. Воедно го одредува и начинот на гаснењето. Натака, е должен да ги заштити угрозените шумски оделенија, како младите четинарски шуми, нерасчистените сечишта, повредни шуми и сл. Да ја предвиди потребната работна рака, алат, вода за пиење, храна, тутун (ако пожарот трае подолго време) и др. како и резервна работна рака, која ќе ја замени првата смена во случај

на потреба. Потоа се пристапува кон гаснењето. Начинот на гаснењето се одредува спрема видот на пожарот, прилагодено кон специфичностите на секој пожар. Теоретските познавања ќе треба да помогнат за побрзо и поправилно одредување на тој начин.

Приземниот пожар со мала јачина и при тихо време гасењето се врши удирајќи со метли по земјишниот покривач што гори. Метлите се прават од граќки или пак од целата корона на млади стебла, кои од време на време се натопуваат во вода. Удирањето се врши косо спрема пожарот, оти во спротивно од летјашките искри се ствараат нови огништа. Каде овој начин не дава добар резултат се применува фрлање земја или песок на ивицата на пожарот.

При јак приземен пожар се прават просеци а најдобро би било, каде има услови, да се користат природните линии (патишта, мочуришта, голи површини и др.) со кои ќе се изолираат останатите шумски комплекси од пожарот. При тоа може да се употреби и контра пожар т. е. да се запали шумата од овие просеци, а горењето се усмери кон самиот пожар, така да двата огна се сретнат некаде во средината од каде нема опасност за проширување. При овој начин се бара крај-

на предпазливост оти може да се постигне спротивното. Просеките т. е. заштитните пруги можат да бидат, во вид на канали, широки 60 см. а длабоки 30—40 см. ако е земјишниот покривач дебел, или пак преорано или изриљано земјиште во ширина од 2 до 10 метра и сл. Колку е поширока пругата толку е безбедноста поголема. Меѓутоа при гаснењето треба да постои еден одреден ред. Прво, група работници снабдени со секири и мотики го сече подрастот, грмушките и младите стебла долж бочните ивици на пожарот, правејќи подлога за заштитната пруга, а исечениот материјал се фрла на спротивната страна од пожарот. По оваа група иде друга група работници, снабдени со лопати, кои ја чистат пругата од сиот земјишен покривач. Покрај овие две групи една група составена од физички послаби работници, со метли, земја, песок или вода ги гаснат налеталите искри. Во исто време една група работници на исти начин прават пруга широка околу 4 метра пред главниот правец на пожарот, со кое се прави цел обрач околу пожарот кој брзо се локализира.

На исти начин со пруги се гаси и високиот пожар само што ширината на пругата треба да биде најмалу колку изнесува височината на највисокото дрво во нејната не-

посредна близина. Заштитната пруга треба прво да се направи на оние места каде се стеблата најјакно склопени. Контра пожар може да се примени само при многу јаки пожари и при голема опрезност.

За подземните пожари се копаат изолациони канали, широки до 1 м, а во длабочина до минералниот слој, околу површината на која е пожарот. Од каналот треба да се очисти сиот запалив материјал, а каде има можност добро е во него да се пушти и вода. Запаљивиот материјал и дрвја од ивицата на пожарот треба да се фрлаат кон самиот пожар, а земјата на спротивната страна.

И на крајот при средниот пожар запалените шупливи стебла се полнат со земја така што да се задуши огнот. Високите стебла претходно се потсекуваат, а потоа се полнат со земја. При тоа треба да се внимава да не се причини приземен пожар.

После локализирањето на пожарот раководителот треба детално да го прегледа целото пожариште и ако се увери дека е пожарот угаснат, ги ослободува работниците, а на пожариштето поставува

стража која е должна да будно пази да се не би повторно разбухтало некое огниште. Колку ќе остане стражата одредува самиот раководител.

Со оглед да штетите од шумски пожари се прилично големи и во нашата Република, прашањето за организација и правилно постапување при гаснењето на шумските пожари заслужува сериозно внимание. Нашите шумарски помошно-технички службеници се најмногу повикани да преземат претходни заштитни мерки да не дојде до пожар, а ако до тоа дојде тогаш тие во најголем број случаи ќе раководат со нивното гаснење. Давајќи кус приказ на она што треба да го знаат при тоа, се надеваме дека ќе ја улеснине нивната тешка задача при спроведувањето на сета работа околу гаснењето на шумските пожари. Подвлекуваме дека се шумските пожари редовна појава во нашите шуми и шумарските органи на теренот ќе треба постојано да мислат на нив, како не би биле изненадени. Брзата и смислената интервенција во голема мера ја олеснува работата и осетно ги намалува штетите.

П. Поповски

ПРАВИЛНИК

ЗА ЗВАЊАТА И ПЛАТИТЕ НА СЛУЖБЕНИЦИТЕ ВО ШУМАРСКО-ТЕХНИЧКАТА ПОМОШНА СЛУЖБА

Член 1.

По овој правилник се определуваат звањата на службениците во шумарско-техничката помошна служба и на службениците што вршат извршни работи кај шумските стопанства, градските, околицките и општинските народни одбори и другите државни органи, установи и претпријатија што управуваат со државни шуми или вршат надзор над газдувањето со приватни и задружни шуми.

По овој правилник се определуваат платите за службениците во шумарско-техничката помошна служба за послени кај државните органи и за службениците за кои во смисла на член 25 од Основната уредба за установите со самостојно финансирање е определено да се плаќаат по прописите што важат за државните органи.

Член 2.

Звањата на службениците во шумарско-техничката помошна служба се:

1. Помошен шумар.
2. Шумар.
3. Надзорник на шуми.

Член 3.

За звањето помошен шумар е потребно основна школа и завршен курс за тоа звање во шумарската школа, отслужен воен рок и потполно телесно здравје.

За звањето шумар е потребно најмалку три години служба во звањето помошен шумар и положен испит за шумар или завршена нижа шумарска школа или соодветен шумарски курс, отслужен воен рок и потполно телесно здравје.

Член 4.

Звањата на службениците во шумарско-техничката помошна служба се распоредуваат во следни платни разреди:

1. Звањето шумар од XIX до XVII платен разред заклучно;
2. Звањето надзорник на шуми од XV до XIII платен разред заклучно.

Член 5.

Платата на помошен шумар изнесува 5.000 динари месечно, а со повишица на години на служба до 6.000. — динари.

Повишицата на платата на помошен шумар изнесува 300 динари месечно и се дава после секои три години служба.

Член 6.

Службениците во звање шумар и надзорник на шуми напредуваат во виши платни разреди редовно после секои три години ефективна служба.

Ако старешината наоѓа службеникот да не се заложува на работа и поради тоа да не заслужува да биде унапреден во виши платен разред ќе побара да поведе постапка персоналната комисија од член 43 на основната уредба за звањата и платите на службениците на државните органи поради давање оценка на работата на службеникот.

Ако комисијата даде неповолна оценка, службеникот останува во исти платен разред најмалку уште година дена.

Член 7.

Службеникот во звањето помошен шумар може да биде унапреден во звањето шумар после три години служба проведена во звањето помошен шумар и положен стручен испит за шумар, ако ги

врши со успех работите на своето звање.

Службеникот во звањето шумар кој има три години служба во последниот платен разред на своето звање може да биде унапреден во звање надзорник на шуми, ако ги врши со успех работите на своето звање и ако го положи стручниот испит за надзорник на шуми.

Член 8.

Службеникот што ќе проведе три години ефективна служба во завршниот платен разред на своето звање, а не ќе биде унапреден во више звање, добива периодски повишици. Секоја периодска повишица изнесува 300 динари месечно.

Периодските повишици се даваат по службена должност после секои три години ефективна служба. Во секој завршен платен разред можат да бидат најповеќе до три периодски повишици.

Член 9.

На службениците во шумарско-техничка помошна служба во звањето помошен шумар, шумар и надзорник на шуми кога вршат теренска служба, им припаѓа одделен додаток.

Додатокот од претходниот став не им припаѓа на службениците во шумарско-техничката служба, ако постоја-

но или поголем дел работно време, проведува во канцеларија.

Член 10.

Одделниот додаток од член 9 на овој правилник изнесува и тоа:

1. До 15% од месечната плата на службеникот во звањето помошен шумар и основната плата на службеникот во звањето шумар;

2. До 10% од основната месечна плата на службеникот во звањето шумарски надзорник;

Висината на додатокот од претходниот став се определува според тежината на теренот, големината на службениковиот реон, од тоа колку е нападната шумата и од обемот на работите во службениковиот реон.

Решение за доделување додаток донесува старешината односно органот надлежен за назначување во согласност со персоналната комисија од член 43 на Основната уредба за звањата и платите на службениците на државните органи.

Член 11.

Додатокот припаѓа од првиот ден на наредниот месец по донесувањето на решение-

то за доделување додаток и се исплатува месечно однапред заедно со платата. Додатокот им припаѓа на службениците и за време на годишниот платен одмор, болување до 30 дена и осуство до 7 дена.

Вкупниот износ на овие додатоци не може да прејде 10% од вкупниот фонд на платите на сите службеници на односната организациона единица што имаат право на овој додаток.

Член 12.

Службениците кои на денот на влегувањето на сила на овој правилник се затечени на служба се преводат и распоредуваат во звањата и платните разреди предвидени со овој правилник спрема стручната спрема и годините на служба.

Член 13.

Сообразно на одредбата од член 12 на овој правилник службениците затечени во звањата:

а. Шумар-се превоѓа во звањето шумар;

б. Постар шумар-во звањето надзорник на шуми.

Службениците од претходниот став што имаат нижа шумарска школа или шесто-

месечен шумарски курс, се распоредуваат во следните платни разреди:

— Службениците под а) од XIX до XVI платен разред заклучно;

— Службениците под б) од XVI до XIII платен разред заклучно.

Платниот разред се определува според годините на служба, сметајќи го за почетниот платен разред времето до три години, за наредниот преку три до шест години и т. н.

Службениците под б) што имаат до 12 години служба се распоредуваат во XV платен разред, преку 12 до 15 години во XIV, а преку 15 години во XIII платен разред.

Член 14.

Службениците од член 13 на овој правилник што немаат нижа шумарска школа односно шестомесечен шумарски курс, но имаат најмалку 10 години служба и положен стручен испит, а работите од своето звање ги вршат со успех, се распоредуваат по платните разреди по одредбите од претходниот член, со тоа што на службениците по а) за почетен платен разред им се сметаат 6 години, а на

службениците под б) 15 години.

Член 15.

Службениците што не ќе бидат преведени по член 14 од овој правилник, се преведат во звањето помошен шумар.

При преводенето платите на помошни шумари се определуваат по одредбата по член 5 од овој правилник.

Член 16.

Службениците во звањето шумар и надзорник на шуми што немаат стручен испит, должни се да положат испит во рок од една година, сметајќи од денот на преводенето. Додека не го положат овој испит не можат да бидат унапредени во виши платен разред.

Член 17.

Во сето друго за службениците во шумарско-техничката помошна служба важат одредбите на Основната уредбата за звањата и платите на службениците на државните органи.

Член 18.

Овој правилник влегува на сила со денот на објавувањето на „Службен лист на

Федеративна Народна Република Југославија.

Бр: 1260

28 јуни 1952 год.

Белград

Министер на Владата на ФНРЈ
Претседател на Советот за селско стопанство и шумарство
инж. Мијалко Тодоровиќ

Согласен,

Потпретседател

на Советот за законодавство и изградба на народната власт на Владата на ФНРЈ

Министер на финансии на ФНРЈ

Милентије Поповиќ

Објавено во Службен лист на ФНРЈ“ бр. 35/52

Врз основа на чл. 30 од Основната уредба за звањата и платите на службениците на државните органи („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 14/52, и во согласност со Советот за законодавство и изградба на народната власт на Владата на ФНРЈ, пропишувам

ПРАВИЛНИК

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА ЗВАЊАТА И ПЛАТИТЕ НА СЛУЖБЕНИЦИТЕ ВО ШУМАРСКО-ТЕХНИЧКА ПОМОШНА СЛУЖБА

Член 1.

Во чл. 13 ст. 2 и чл. 14 од Правилникот за звањата и платите на службениците во шумарско—техничката помошна служба („Службени лист на ФНРЈ“, бр. 35/52) се брише зборот „шестомесечен“.

Член 2.

Овој правилник влегува во сила со денот на објавувањето во „Службениот лист на Федеративна Народна Република Југославија“, а ќе се применува од 1. април 1952 година.

Бр. 2104

7. октомври 1952 година.

Белград.

Објавено во „Службен лист“

бр. 51/52 год.

ПРЕГЛЕД НА ПОВРЕМЕНИОТ ПЕЧАТ

ШУМАР — орган на Друштвото на шумарското техничко помошно особље на НР Србија во првиот и вториот број на 1954 год. го донесува следното:

Број 1

М. Љујиќ: Задатоци на шумарско техничката помошна служба на Народниот одбор на околиците

Г. Паниќ надз. шуми: Што е потребно да шумарот знае за својот реон

Г. Горѓевиќ: Шумата како заштитник на земјиштето
В. Костиќ-лугар: Заштитата на шумите во Клучки срез
Б. Русиќ-надз. шуми: Шумарската пропаганда и нејното значење

Г. Горѓевиќ: Како се решава станбеното прашање на шумарите кај Шумската управа во Ивањица

Шумарски испити во Хрватска

Шумарство во светот

Писма до Уредништвото

Од нашето Друштво

Законски прописи

Број 2

За шумарството

И. Сољаниќ: За постапувањето со шумското семе преку зимата

Б. М.: Неправилното искористување на шумите и неговите последици

Инж. К. Миљевиќ: Поновна појава на губарот на помол

Б. Цвијетиќ: Должностите на шумарот во шумско ловиште

Б. Цвијетиќ: Труење на волци
Давање на депутат

Ц. Бељац: Одговорност на шумарот за штета во шумата

Шумарство во светот

Писма до Уредништвото

Од нашето Друштво

Законски прописи